

Lidingö
stad

2023-06-14

KS/2023:237

Remissredogörelse

Sticklinge naturreservat

Innehållsförteckning

1. Bakgrund	3
2. Hur remissförfarandet har gått till	3
3. Sammanfattning av inkomna synpunkter	7
4. Inkomna synpunkter och bemötande	7
3.1 Myndigheter, organisationer	8
3.2 Lidingö stad	29
3.3 Privatpersoner	42
5. Revidering av beslut och föreskrifter samt skötselplan.....	54
4.1 Revidering av beslut och föreskrifter	54
4.2 Revidering av skötselplan	61
6. Fortsatt arbete.....	62

1. Bakgrund

Kommunstyrelsen har gett miljö- och stadsbyggnadskontoret i uppdrag att ta fram ett förslag till beslut och skötselplan för ett blivande naturreservat i Sticklinge. Förslaget har varit ute på remiss där allmänheten, myndigheter, berörda föreningar och organisationer har kunnat lämna synpunkter om reservatens omfattning, föreslagen skötselplan och reservatsföreskrifter.

2. Hur remissförfarandet har gått till

I enlighet med kommunstyrelsens beslut 2020-12-07 § 160 (KS/ 2020: 336) har ett förslag till beslut med föreskrifter samt en skötselplan för Sticklinge naturreservat tagits fram. Dessa handlingar har därefter skickats ut på remiss som pågick mellan 2022-06-15 och 2022-09-12. Handlingarna har under remisstiden även visats i stadshuset samt varit tillgängliga på Lidingö stads webbplats.

Remissen har skickats till myndigheter, berörda föreningar och organisationer enligt en remisslista med 64 mottagare. Allmänheten har getts möjlighet att lämna synpunkter via Lidingö stads webbplats eller via brev.

Remissinstanserna framgår i tabell 1-3. I tabell 4 redovisas privatpersoner som inkommit med remissvar. I tabell 5 redovisas föreningar och organisationer utanför remisslistan som inkommit med remissvar.

Totalt inkom 35 yttranden under 2022.

I januari 2023 upptäcktes att remissen inte nått alla remissinstanser varför staden öppnade upp för en ny remissomgång för dessa instanser under ca fyra veckor, fram till den 1 mars 2023. Under den utökade remissomgången inkom ytterligare fyra yttranden.

Myndigheter, organisationer

Tabell 1.

Remissinstanser	Avstår från Yttrande	Yttrande utan erinran/med tillstyrkan	Yttrande med synpunkter/ krav	Kvarstående synpunkter
Länsstyrelsen Stockholm			x	x
Skogsstyrelsen			x	
Riksantikvarieämbetet	x			
Kommunala pensionärsrådet	x			
Företagarna Lidingö	x			
Naturskyddsföreningen i Lidingö			x	x
Friluftsförbundet, Lidingö lokalavdelning			x	
Lidingö hembygdsförening			x	
Lidingö ornitologiska förening			x	x
Hysesgästföreningen	x			
Lidingö villor - Villaägareföreningar i Samverkan (LVS)			x	x
Norra Lidingö scoutkår	x			
Lidingö-Breviks scoutkår	x			
Lidingö-Bodals scoutkår	x			
Lidingö Båtförbund			x	
Askrike segelsällskap	x			
Bosö Båtklubb	x			
Breviks Båtsällskap		x		
Gåshaga strand Båtklubb	x			
Katrinelunds Båtklubb	x			
Käppala Båtsällskap	x			
Lidingö Båtklubb	x			
Skärsätra Båtklubb	x			
Sticklinge Udde Båtklubb			x	
Talluddens Båtsällskap	x			
IFK Lidingö Skid- och Orienteringsklubb			x	x
IFK Lidingö Friidrott	x			
IFK Lidingö fotboll	x			
FC Sticklinge	x			
Korpen Lidingö	x			
Lidingöloppet			x	x
Lidingö Brukshundsklubb	x			
Lidingö Ryttningsförening	x			
Lidingö Biodlarförening			x	
Jägarförbundet	x			
Ekholmsnäs golfklubb	x			
Lidingö golfklubb	x			
AB Lidingövarvet	x			

Lidingö stad

Tabell 2.

Remissinstanser	Avstår från Yttrande	Yttrande utan erinran/med tillstyrkan	Yttrande med synpunkter/krav	Kvarstående synpunkter
Kultur- och fritidsnämnden			x	x
Miljö- och stadsbyggnadsnämnden			x	
Teknik- och fastighetsnämnden			x	x
Utbildningsnämnden		x		
Omsorgs- och socialnämnden			x	x
Lidingö tillgänglighetsråd			x	x

Villaägarföreningar

Tabell 3.

Remissinstanser	Avstår från Yttrande	Yttrande utan erinran/med tillstyrkan	Yttrande med synpunkter/krav	Kvarstående synpunkter
Bosön	x			
Lidingö centrala villaägarförening	x			
Hersby Backe 2	x			
Herserud Värmlands samfällighet	x			
Högberga-Brevik	x			
Killinge Gåshaga	x			
Korsfararvägen	x			
Kyrkviksborna	x			
Kämpavägen	x			
Käppala	x			
Le-Vi-Ro samfällighetsförening	x			
Mosstorp	x			
Skärsätra	x			
Sticklinge boendeförening	x			
Stureplatån	x			
Södra Sticklinge	x			
Trasthagen	x			
Trolldalen	x			
Vikbyvägen	x			
Östra Mölna	x			

Privatpersoner

Tabell 4.

Remissinstanser	Yttrande utan erinran/med tillstyrkan	Yttrande med synpunkter/krav	Kvarstående synpunkter
Privatperson 1		x	x
Privatperson 2	x		
Privatperson 3	x		
Privatperson 4		x	x
Privatperson 5		x	x
Privatperson 6		x	x
Privatperson 7		x	x
Privatperson 8		x	x
Privatperson 9		x	x
Privatperson 10		x	x
Privatperson 11		x	x
Privatperson 12		x	x
Privatperson 13		x	x
Privatperson 14		x	
Privatperson 15		x	x
Privatperson 16	x		
Privatperson 17		x	x
Privatperson 18		x	x

Övriga remissvar utanför remisslistan

Tabell 5.

Remissinstanser	Yttrande utan erinran/med tillstyrkan	Yttrande med synpunkter/krav	Kvarstående synpunkter
Svenska Turistföreningen, STF Stockholm lokalavdelning		x	x
Centerpartiet		x	

3. Sammanfattning av inkomna synpunkter

Totalt har 39 svar inkommit till miljö- och stadsbyggnadskontoret. 18 av 64 remissinstanser har svarat, samt två organisationer utanför remisslistan och 18 privatpersoner.

Nedan ges en överblick över några av de synpunkter som inkommit till miljö- och stadsbyggnadskontoret:

- Förslag på ändring av reservatets gräns
- Förslag på tillgänglighetsanpassning
- Synpunkter på föreskrifter
- Förslag att undanta Aborrängen från reservatet
- Synpunkter kring cykling i reservatet
- Synpunkter angående hundar
- Synpunkter som betonar vikten av tillräckliga resurser för reservatsförvaltningen
- Förslag om lättläst version av skötselplan och föreskrifter till allmänheten
- Några förslag och synpunkter kring naturreservatets skötsel
- Några allmänt positiva kommentarer

Inställning till bildandet av Sticklinge naturreservat

29 organisationer/privatpersoner är positivt inställda till bildandet av Sticklinge naturreservat. 11 av 14 föreningar är positivt inställda, två är neutralt inställda och en har ingen erinran. Fyra nämnder är positivt inställda, en har bara lämnat synpunkter. 10 privatpersoner är positivt inställda, sju privatpersoner har endast lämnat synpunkter utan att nämna deras inställning. En privatperson är negativt inställd.

4. Inkomna synpunkter och bemötande

Nedan följer inkomna synpunkter. Hälsningsfraser, adresser, namn och bilagor har dock tagits bort. Synpunkterna i sin helhet finns tillgängliga på miljö- och stadsbyggnadskontoret.

Miljö- och stadsbyggnadskontorets svar på synpunkten, och hur den omhändertagits, finns efter varje yttrande. Om hela eller delar av synpunkten/synpunkterna inte har blivit tillgodosedda markeras detta med ett kryss i tabellerna i kolumnen med rubriken ”kvarstående synpunkt”.

3.1 Myndigheter, organisationer

3.1.1 Länsstyrelsen

Länsstyrelsen konstaterar att förslaget naturreservat stämmer överens med intentionerna i Regional utvecklingsplan för Stockholmsregionen (RUF5 2050) från år 2018 samt med kommunens gällande översiktsplan från 2012.

Länsstyrelsen tillstyrker förslaget och lämnar i övrigt följande synpunkter.

Förslaget till beslut

Riksintressen

Länsstyrelsen vill uppmärksamma kommunen om att det aktuella området omfattas av riksintresse enligt 3 kap. 9 § miljöbalken.

Geografisk avgränsning

Naturreservatets avgränsning följer till stor del strandlinjen, vilket inte brukar rekommenderas eftersom den förändras över tid. Helst ska gränsen gå en bit ut i vattnet för att få en tydlig gräns. I områden där reservatsgränsen läggs i strandlinjen är det bra med en beskrivning över var i terrängen gränsen går, om strandlinjen till exempel följer den administrativa strandlinjen enligt fastighetskartan eller gällande fastighetsgränser.

Administrativa data

I tabellerna för "Uppgifter om naturreservatet" i beslutet respektive "Administrativa data" i skötselplanen saknas flera av naturreservatets ingående fastigheter, bland annat Lidingö 4:37, 4:47, 4:48, 4:49 och 4:50.

Avvägningar mellan värden

I avsnittet om avvägningar mellan värden står att "Avvägningar mellan värden kan dock behöva ske från fall till fall. Prioriteringen ska inte innebära inskränkning för friluftslivet, som följer syfte och föreskrifter, utan utgöra underlag för val av lämplig plats". Detta stycke bör förtydligas avseende när avsteg från avvägningar kan behöva göras och vad som avses med "val av lämplig plats".

Hänvisa gärna till bilaga C, så blir det tydligt var man hittar informationen om naturvärdesinventeringen.

Föreskrifterna

Länsstyrelsen finner att föreskrifterna i huvudsak är väl utformade. Några exempel på andra formuleringar har även lämnats underhand. Länsstyrelsen har följande synpunkter på föreskrifterna:

- Föreskrift C8 – Se över formuleringen så det tydligt framgår för vem undantagen gäller.

- I föreskrift C20 hänvisas till Naturvårdsverkets riktlinjer för buller, det bör istället skrivas ut i föreskriften vad som menas med "ljud av höga volymer". Om en mer omfattande beskrivning krävs kan denna skrivas in i skötselplanen.
- Det finns ingen föreskrift om att det är förbjudet att införa främmande djur- och växtarter under A-föreskrifterna. Det kan vara bra att överväga om det borde läggas till.
- Enligt undantagen har förvaltarna bara undantag från vissa föreskrifter. Undersök noga så att ni inte utestänger förvaltaren från åtgärder som behöver genomföras.

Föreskrifternas ikraftträdande

Observera att kommunen själv ska publicera författningen, istället för att den som tidigare publicerades i länets författningssamling. Passusen om föreskrifternas ikraftträdande bör därför vara: Föreskrifterna träder i kraft tre veckor efter den dag då författningen publicerats i kommunens författningssamling, alternativt på kommunens webbplats, eller vad som är tillämpligt i Lidingö kommun.

Skötselplanen

Det behöver framgå att skötselplanen är en bilaga till beslutet. Skriv därför ut det i sidhuvudet eller i rubriken på skötselplanen.

I skötselplanen nämns på sidan 18 att det också finns en digital skötselplan för området. Det bör förtydligas hur den skiljer sig från den tryckta varianten och vad man hittar i de båda. Det bör också skrivas ut var man kan hitta den digitala skötselplanen.

Under rubriken 2.2.9 Tomt, trädgård, park står att skötselåtgärderna varierar och beskrivs för respektive enskilt skötselområde. Är det i den digitala skötselplanen man hittar åtgärderna? Dessa behöver också stämma överens med B-föreskrifter och undantag i beslutet, så det bör tydliggöras vad som ingår i skötseln.

I skötselplanen står att reservatsföreskrifterna inte utgör hinder för underhåll av vägnätet. Det bör ses över så att detta framgår tydligt i undantag och B-föreskrifter.

Kartor

Överväg att välja A3 som format på kartorna då det annars är svårt att utläsa detaljerna. Om nödvändigt, för att kunna utläsa hur gränsen går i vissa delar där det finns många fastigheter, kan förstoringar av delar av kartan då läggas som ytterligare bilagor till beslutet. En översiktskarta över områdets placering i omgivningarna vore bra för överblicken.

Vissa av kartorna är svåra att tolka om de kopieras i svartvitt. Man kan överväga om mönster i vissa skötselområden etc borde läggas till.

Miljö- och stadsbyggnadskontorets kommentar

Riksintresse

Beslut och skötselplan har uppdaterats avseende riksintresse.

Geografisk avgränsning

Gränserna i vattnet har setts över i förhållanden till framtagna underlag om naturvärden i marina miljöer, gällande detaljplaner och fastighetsgränser. Strandlinjen följer Lidingös baskarta, med undantag för två långgrunda stränder där reservatsgränsen i stället dragit strax utanför vassbältet. I de fall gränsen dragits ovanför strandlinjen så följer reservatsgränsen gränsen för bryggservitut. Ingen arronderingsmark har tagits med.

Administrativa data

Miljö- och stadsbyggnadskontoret kontrollerar fastigheterna.

Avvägningar mellan värden

Avsnittet om avvägningar har förtydligats och hänvisning lagts in.

Föreskrifterna

Länsstyrelsens synpunkter på utformning av föreskrifter, undantag, m.m. har gått igenom och kompletteringar och ändringar har genomförts med hänsyn till dessa.

Föreskrifternas ikraftträdande.

Miljö- och stadsbyggnadskontoret noterar synpunkten.

Skötselplanen

Länsstyrelsens synpunkter på utformning av skötselplanen har gått igenom och en rad kompletteringar och ändringar har genomförts med hänsyn till dessa. Förtydliganden har gjorts avseende den digitala delen under bilaga G.

Kartor

Länsstyrelsens synpunkter på utformning av kartor har gått igenom och kompletteringar och ändringar har genomförts med hänsyn till dessa. Vad gäller reservatsgränsens läsbarhet så kommer högupplösta A3-kartor finnas tillgängliga för separat nedladdning på stadens webbplats.

3.1.2 Skogsstyrelsen

Skogsstyrelsen har tagit del av reservatsförslaget med skötselplan.

Skogsstyrelsen är tillsynsmyndighet, enligt skogsvårdslagen och delar av miljöbalken, gällande skogliga åtgärder på skogsmark (mark som lyder under skogsvårdslagen). Vidare ingår bland Skogsstyrelsens uppgifter att medverka i frågor om samhällsplanering för en hållbar utveckling och hushållning med naturresurser.

Skogsstyrelsen tillstyrker att det förslagna området får ett områdesskydd och den skötselplan som är upprättad.

En långsiktig finansiering bör säkerställas för förvaltning av de åtgärder som förslås.

Miljö- och stadsbyggnadskontorets kommentar

Ingen åtgärd. Miljö- och stadsbyggnadskontoret noterar synpunkterna.

3.1.3 Naturskyddsföreningen i Lidingö

Med glädje ser Naturskyddsföreningen att naturen på Lidingö får ett utökat skydd. En natur med hög biologisk mångfald har större motståndskraft mot de klimatförändringar vi står inför och är en grund för vårt välbefinnande.

En orsak till att den biologiska mångfalden minskar är att artrika marker blir för små samt fragmenteringen av dem. Utökningen av reservatet mot Mölna är efterlängtat, men är isolerad från resten av reservatet. Även området norr och söder om Södra Kungsvägen bör ingå i reservatet då det är en viktig spridningsväg. Många arter, inte minst de som är knutna till gamla ekar, har inte utvecklat strategier för att sprida sig längre sträckor. Fuktängen norr om Södra Kungsvägen har även den höga naturvärden. I reservatets östra del mot Killinge går gränsen genom en hävdad ängsmark, vilket gör att större delen av ängen ligger utanför. Här bör hela ängsmarken ingå (se bifogad karta).

I skötselplanerna beskrivs Lidingös berg- och jordarter. Det är inte landhöjningen som ansamlat block och morän i sluttningar, de har avsatts av isen. Sedan har landhöjning lett till att, som det står i texten, moränen svallats ur av havets vågor och postglaciala leror avsatts i sprickdalarna. Värt att nämna är även det stråk av grönsten, som sträcker sig över den norra delen av Lidingö, från norra Elfvik, Södergarn, Bosön och Kyttinge. Grönsten är liksom kalksten basisk och har betydelse för floran (se www.sgu.se).

Naturskyddsföreningen gläds åt att skogens värderas för sina naturvärden och som en resurs för rekreation och inte som virkesproducent. Den tätortsnära skogen har höga naturvärden och äldre träd än en produktionsskog. Enligt skötselöverskrifterna vill man, för att begränsa granbarkborrens angrepp, placera ut fällor samt ta bort angripna träd. Enligt Skogsstyrelsen innebär granbarkborren inte något hot i naturreservat, snarare tvärt om. Granbarkborren är en viktig födoresurs för såväl fåglar som insekter. Om de arter som har granbarkborren som föda samt deras livsmiljöer gynnas, minskar risken för större angrepp.

Många använder skogarna på Lidingö inte bara för att vandra, plocka bär, svamp och njuta av naturen, utan även för träning. Runt om i skogarna bildas breda cykelstigar som sliter hårt på marken. Det behöver styras upp var i naturen man får cykla på samma sätt som det finns uppmärksatta ridvägar.

På skjutbanan sydväst om Södergarn ska det råda förbud mot blyammunition så att inte bly sprids i naturen.

Skogsstyrelsens och SLU:s samarbete med Lidingö stad kring kontinuitetsskogar och kontinuitetsskogsbruk i Yttringeskogen norr om Elfviksvägen bör avbrytas, eller har så redan skett? Enligt remissförslaget skötselindelning- norra delen är området

angivet som ”skog för fri utveckling. Det skulle vara utmärkt om så är fallet! Yttringeskogen är en tätortsnära blandskog med tall, gran, björk och inslag av ädla lövträd. Den totala ytan som ingår i försöket är 4,8 hektar. Skogen har höga naturvärden till exempel öns enda förekomst av den starkt hotade kärlväxten Ryl, *Chimaphila umbellata* (listad som EN = starkt hotad i ArtDatabanken rödlista över hotade arter 2020). Yttringeskogen är också ett populärt och välbesökt område med höga sociala värden.

Att bevara och skapa kantzoner är bra, glöm inte bort sälgen som är av stor vikt för pollinatörerna tidigt på våren.

Vid skötsel av ängsmarker samt ytor som kan utvecklas och bli artrikare, är tidpunkten av slåttern av stor betydelse. Det finns ingen anledning att de slås innan slutet av juli. Örternas frön behöver mogna och många insekter hotas just av att blommorna slås av för tidigt då de är värdväxter för larvochpuppstadium. Liksom att vägar plogas på vintern när det är snö, borde skötseln av gräsbevuxna ytor också göras efter behov och inte efter ett förbestämt antal gånger. Torra månader kanske gräset inte alls behöver klippas/slås vilket även skulle bidra med färre utsläpp av fossila bränslen. All skötsel av naturmiljöerna måste övergå till eldrivna (eller hästdrivna) maskiner. Trevligt att se är att det sprids fröer mellan de olika markerna som slåttas med upptag. På så sätt kan även de mindre artrika markerna utvecklas!

Att bränna ängsmarker kan i vissa fall fungera för att få bort förna, men ska undvikas om det finns örnbräken som är en ohävdart och gynnas av bränder.

Förslaget om att så in blåklint och solrosor i naturen låter inte så genomtänkt. Det kan man gärna göra i bebyggda områden och runt gårdarna, men i ett naturreservat ska de vilda växterna gynnas, vilka även är värdväxter för insekter.

Den björkäng vid Södergarn som hävdas av Naturskyddsföreningen sedan närmare 20 år har blivit ett populärt utflyktsmål. Detta har lett till slitage och flera av de ursprungliga arterna har minskat eller försvunnit. En gårdsgård som leder parallellt med stigen skulle styra hur man tar sig över ängen till vattnet. Ängen är på sommaren en populär tältplats vilket också lett till slitage. En stor ”spontan” grillplats har anlagts nere på ängen och måste tas bort. Ett tältförbud på området är önskvärt.

Miljö- och stadsbyggnadskontorets kommentar

Förslag på utökning av naturreservatet

Ingen åtgärd. Reservatsgränsen i remissversionen grundar sig på en välförankrad och grundlig genomgång mellan kommunalråden och miljö- och stadsbyggnadskontoret och kommer att kvarstå.

Naturgeografi, samt berg- och jordarter

Texten angående Lidingös berg- och jordarter kommer att revideras.

Föreskrift om granbarkborre

Ingen åtgärd. Syftet med föreskriften gällande granbarkborren är att förvaltaren ska kunna hantera storskaliga angrepp, till exempel som följd av större stormar. Storskaliga angrepp skulle kunna innebära säkerhetsrisker. Syftet är inte att fälla enskilda träd eller grupper av träd som står spridda i skogen.

Cykling i reservatet

Angående cykling i naturreservaten har en föreskrift som reglerar var man får cykla tagits fram.

Blyammunition

Ingen åtgärd. Skjutbanan ligger inte inom naturreservatet och gällande avtal finns mellan flera skytteföreningar och staden. Anläggande av miljöomfång för blyammunition görs främst när man bygger nya skjutbanor/skjutvallar, på skjutbanor där man skjuter mycket och med grov kaliber dvs. stora totala mängder bly, vid särskilt skyddsvärda områden eller där det föreligger stor risk för spridning.

Miljö- och stadsbyggnadskontoret bedömer att inget av ovan gäller vid Furutorps skjutbana varför inga omgående krav på sanering av skjutvallarna ställts.

Skogsstyrelsen och SLU:s demonstrationsskog och forskningsförsök i Ytringeskogen

Ingen åtgärd. Staden har ett gällande avtal med Skogsstyrelsen och Sveriges lantbruksuniversitet (SLU) och försöksverksamheten och forskningen kommer att få fortsätta. Skogliga försök har långa omloppstider och det finns mycket få försök som undersöker hyggesfria metoder. Dessa är viktiga för att skogsbruket i Sverige kan bli mer hållbart ur flera perspektiv. I området finns behov av att friställa bland annat gamla tallar varför det ändå finns behov av att ta ut en del träd. I det gällande avtalet står dessutom att skogens natur- och friluftsvärden inte får försämrats. Staden planerar för att göra en ny naturvärdesinventering i området som sedan kan följas upp.

Skötsel av ängar

Ingen åtgärd. Staden instämmer i flera av synpunkterna, men det är viktigt att staden ser till målbilden och att skötselmetoden inte är för snävt skriven eftersom Lidingö stad ämnar följa den senaste forskningen och följa goda praktiska exempel. Skötselmetoden behöver ses över med jämna mellanrum och skötseln bör utgå från vilka växter och djur som ängarna hyser.

Insådd av växter

Texten kommer att revideras något. Tanken är att man skulle kunna så in blommande växter på utvalda ställen. Det kan till exempel gälla mark som ingår i växtföljd där det råder blombrist och en rikare blomning bedöms kunna bidra till ökad biologisk mångfald.

Synpunkt om sälg

Vid naturvårdande skötsel försöker tekniska förvaltningen alltid att gynna sälgen.

Björkäng vid Södergarn

Tekniska förvaltningen överväger att sätta upp en gärdesgård i samarbete med Naturskyddsföreningen för att leda människor runt ängen i syfte att minska slitaget.

Tekniska förvaltningen kommer att avlägsna den spontana grillplatsen.

Gällande tältning så får man inte tälta på växande gröda. Därför kan staden vid behov sätta upp skyltar om att tältning på ängsmark inte är tillåten.

3.1.4 Friluftsförändringen, Lidingö lokalavdelning

Vi ställer oss mycket positiva till att Sticklingskogen får ett permanent skydd samt till skyddet av de tillkommande områdena i det befintliga reservatet Långängen-Elfvik.

Såväl föreskrifter som skötselplaner är väl genomarbetade och ambitiösa. Vi har inga synpunkter i detalj på dessa men vill framhålla vikten av att den förvaltning som har att sköta områdena får de resurser som krävs.

Friluftsförändringens verksamhet sker till allra största delen utomhus. Våra medlemmar bedriver friluftsliv i olika former över större delen av Lidingö, med den varierande natur som vår ö har att erbjuda. Vår ambition är att stimulera både medlemmar och icke-medlemmar till aktivt friluftsliv. Vårt ideella arbete är beroende av natur med höga kvaliteter både för natur och friluftsliv. Värnandet om natur är den viktiga delen i vår pedagogiska verksamhet inte minst i relation till barn och ungdomar.

Vi tillstyrker bildandet av reservatet i Sticklinge och utökning av Långängen-Elfviks naturreservat samt de föreslagna riktlinjer och skötselplaner för områdena.

Miljö- och stadsbyggnadskontorets kommentar

Tillräckliga resurser till förvaltningen

Hur den långsiktiga finansieringen av förvaltningen av reservatet ska ordnas överlämnas till tekniska förvaltningen och dess nämnd.

3.1.5 Lidingö Hembygdsförening

Hembygdsföreningen tillstyrker varmt bildandet av det helt nya naturreservatet i Sticklinge samt den föreslagna utvidgningen av det befintliga naturreservatet Långängen-Elfvik.

Det föreslagna naturreservatet i Sticklinge innehåller områden med mycket höga naturvärden och har stor betydelse för friluftslivet. Naturen i området är varierad; från den vackra skogen med gamla ekar i närheten av Tyktorpsvägens norra del till de brantare och lite vildare partierna norr om Tyktorps gård.

LHF välkomnar att området får ett skydd som naturreservat.

Långängen-Elfviks naturreservat innehåller redan i sin nuvarande utsträckning områden av mycket höga värden för natur, kultur och friluftsliv. Såvitt vi har förstått, utan att i detalj jämföra gällande föreskrifter med de föreslagna för det centrala området, innebär de nya reservatsbestämmelserna snarast ett förstärkt skydd.

De områden som föreslås tillkomma är värdefulla på flera sätt. Särskilt intressant är området väster om Ekholmsnäsvägen, i en nyckelbiotop, som har mycket höga naturvärden. Även tillskotten söder om Kottlasjön och vid Ekholmsnässjön har höga naturvärden. Vid Mölna gård finns en fin och bevarandevärd kulturmiljö. Det arealmässigt största tillskottet, skogslandet norr om Elfviksvägen, har områden med höga naturvärden och är framför allt värdefullt för friluftslivet.

LHF har inga detaljanmärkningar avseende vare sig föreskrifter eller skötselplaner. Skötselplanerna är mycket ambitiösa. I vissa delar föreslås fri utveckling, i andra delar skötsel då det ju är fråga om natur- och kulturvärden i ett kulturlandskap.

Det är angeläget att förvaltningen tilldelas de resurser som krävs för det långsiktiga arbetet med reservaten.

Såväl riktlinjer som skötselplaner innehåller en mängd värdefull och intressant information. LHF föreslår att denna, kanske något förkortad, på lämpligt sätt görs lättillgänglig för alla som vill lära sig mer om natur och kultur på Lidingö.

Miljö- och stadsbyggnadskontorets kommentar

Lättillgänglig skötselplan

Miljö- och stadsbyggnadskontoret noterar synpunkten och ser att det skulle kunna vara en möjlighet att göra en förenklad version av skötselplanen och föreskrifterna för allmänheten. Information och kommunikation kring naturreservaten skulle kunna utvecklas på stadens webbplats. Detta kommer i sådana fall bli ett projekt längre fram i tiden.

Tillräckliga resurser till förvaltningen

Hur den långsiktiga finansieringen av förvaltningen av reservatet ska ordnas överlämnas till tekniska förvaltningen och dess nämnd.

3.1.6 Lidingö Ornitologiska förening

LOF är mycket positiv till att en större del av Lidingö genom förslagen skyddas mot exploatering. De båda aktuella områdena inrymmer stora naturvärden och har bland annat ett rikt fågelliv. LOF:s övergripande bedömning är att de föreslagna skötselplanerna ger goda förutsättningar för att bevara och utveckla områdenas naturvärden, förutsatt att de också genomförs i praktiken. Även förslagen till föreskrifter är i det stora hela väl avvägda.

Att bevara och utveckla våtmarkerna i särskilt Långängen-Elfviks naturreservat är mycket angeläget. Långängssjön (Västra Långängskärret) är en viktig fågellokal som är skapad av människan och där åtgärder återkommande behöver vidtas för att

våtmarken ska behålla sin biologiska mångfald. Följande citat ur skötselplanen är en bra sammanfattning:

”Öppna våtmarker behöver dock ofta en återkommande störning i form av vattenståndsvariation eller åtgärder för att bibehålla en dynamik och förhindra igenväxning som på sikt minskar funktionen och den biologiska mångfalden knutna till våtmarkers många småbiotoper.”

Specifikt för Långängssjön står också följande i skötselplanen:

”Västra Långängskärret sköts med begränsad tömning och vattenståndssänkning under eftersommaren/senare delen av september. Fullständig vintertömning utförs bara vart 5:e till 8:e år.”

LOF menar att skötselplanen för Långängssjön inte har följts i detta avseende sedan den senaste restaureringen år 2010. Framöver är det viktigt att skötselplanen följs; förutom att åstadkomma vattenståndsvariationer behövs slyröjning i stort sett årligen.

Fortsatt utveckling av den betade strandängen NV Gråviken ska prioriteras för att bland annat skapa en ”blå bård” mot viken. Erfarenheterna från årets betning med vattenbufflar är positiva, men ett ökat betestryck är önskvärt.

Båtsmanshättan utanför Duvholmens brygga bör ingå i Långängen-Elfviks naturreservat. Skäret är bland annat en viktig rastplats för skrântärnor under eftersommaren.

Föreskrifterna ska ange att kopplingstvång för hund gäller året runt i de båda naturreservaten i sin helhet. Förslaget att endast ha kopplingstvång i delar av reservaten bidrar till ökad osäkerhet för hundägare om vad som gäller. Jaktlagens bestämmelser innebär att det ändå i praktiken är kopplingstvång under perioden 1 mars-20 augusti. Det är för övrigt beklagligt att efterlevnaden av såväl jaktlagens som nuvarande skötselplans bestämmelser avseende kopplingstvång för hund är så dålig på Lidingö.

I beskrivningen av ”Växt- och djurliv” i reservaten finns ett antal missvisande uppgifter angående fågelarters förekomst som kan ge intryck av att arter som härmsångare, trädlärka, sparvuggla, hämpling och gräshoppångare häckar i de aktuella områdena, vilket inte stämmer överens med verkligheten.

Miljö- och stadsbyggnadskontorets kommentar

Bevara och utveckla våtmarker

Synpunkten noteras. Miljö- och stadsbyggnadskontoret instämmer i att det finns ett behov av att bevara och utveckla våtmarkerna. Det finns planer om att åstadkomma vattenståndsvariationer i Västra Långängskärret och 2023 har sly röjts från öarna. Det finns långsiktiga planer på att utveckla och återskapa fler våtmarker, i stadens

Blåplan. Det finns även planer på att utveckla strandbetet vid Gråviken i syfte att gynna fiskföryngring, fågel och övrig fauna och flora.

Fortsatt utveckling av blå bård samt ökat betetryck

Synpunkten noteras. Betet med vattenbufflar kommer att fortsätta på strandängen och målet är att anpassa betetrycket så att det på bästa sätt gynnar den biologiska mångfalden. Det finns möjlighet att efterfråga om ytterligare djur kan beta strandängen, men antalet djur beror förstås också på tillgången på foder som varierar mellan åren. Tillgång på djur att hyra kan också vara begränsad.

Båtsmanhättan

Ingen åtgärd. Båtsmanhättan kommer inte att ingå i naturreservatet, eftersom fågelskyddsområde bedöms vara en lämpligare skyddsform. Området bör i stället utredas som fågelskyddsområde.

Koppeltvång året om

Ingen åtgärd. Miljö- och stadsbyggnadskontoret instämmer i att det är olyckligt att efterlevnaden av jaktlagen och reservatsföreskrifterna är dålig. Frågan om koppeltvång eller inte i naturreservaten har diskuterats flitigt och är ett politiskt beslut. Staden föreslår att en tydlig karta där det framgår var koppeltvång gäller tas fram. Denna skulle kunna finnas tillgänglig på stadens webbplats. Ute i reservatet kommer skyltar vid reservatets entréer påminna om var koppeltvång gäller samt om lagen om tillsyn över hundar och katter.

Missvisande uppgifter angående fågelarters förekomst.

Miljö- och stadsbyggnadskontoret kommer att revidera texten.

3.1.7 Lidingö Båtförbund

Lidingö Båtförbund (LBF) är tacksamma för möjligheten att svara på remissen gällande naturreservatet i Sticklinge. Att utöka naturreservatet i området ser vi som positivt. Vi hänvisar till remissvar från Sticklinge Udde Båtklubb (SUB). SUB:s möjlighet till utökade bryggor är en viktig fråga för LBF. Därför vill vi understryka vikten av att bevara en strandremsa som möjliggör ytterligare bryggor.

Miljö- och stadsbyggnadskontorets kommentar

En strandremsa i anslutning till båtklubben har lämnats utanför naturreservatet.

3.1.8 Sticklinge Udde Båtklubb

Sticklinge Udde Båtklubb är mycket positiv till det naturreservat i Sticklinge som Staden föreslår. Naturreservatet innebär att det vackra naturområde som angränsar till båtklubben i söder kan säkras och bevaras för framtiden. Det innebär att karaktären för klubbens hamn, som något av en naturhamn, kan bibehållas för framtiden. Det är också värdefullt för klubbens medlemmar och våra besökare att ha ett vackert naturområde alldeles intill som ger möjlighet till motion och rekreation.

Det är dock mycket viktigt att möjligheten att utvidga klubbens hamn med fler bryggor inte försvinner i och med att naturreservatet etableras. Klubben har i skrivande stund inte ett akut behov av att få ytterligare bryggor, då kösituationen i

Lidingö Båtplatskö för båtklubbens del inte innebär att det är ekonomiskt försvarbart att anlägga ytterligare bryggor. Båttintresset har dock ökat på senare år och om denna ökning fortsätter så kommer klubben inom en nära framtid att behöva ytterligare bryggor.

Sydväst om nuvarande bryggor, i viken mot Tahiti-udden, finns det utrymme för att anlägga en eller två nya bryggor av samma storlek som klubbens nuvarande 6 bryggor. För att detta ska vara möjligt så måste det finnas en strandremsa utanför naturreservatet där klubben kan anlägga en mindre väg till bryggorna samt för att också kunna gräva ner ledningar för el- och vattenförsörjning till bryggorna.

Båtklubbens styrelse har, via Båtrådet uppfattat att Staden är positiv till en utvidgning av antalet båtplatser på Lidingö. Den enda rimliga möjligheten att utvidga antalet bryggplatser i hamnen vid Sticklinge Udde är att anlägga ytterligare bryggor i den skyddade viken i sydväst från befintliga bryggor mot Tahitis udde.

Vi har studerat de kartor som ingår i remissunderlaget och vi ser att naturreservatets gränslinje inte sammanfaller med strandlinjen vid viken sydväst mot Tahitis udde utan att en strandremsa har lämnats utanför reservatet. Vi noterar att naturreservatets gränslinje ser ut att lämna en strandstrandremsa vid viken söderut ner mot Tahitis udde på samma sätt som vid våra befintliga bryggor. Vi tolkar detta som att det kommer att möjliggöra en utvidgning av klubbens hamn även efter det att reservatet har etablerats. Vi vore mycket tacksamma om denna tolkning kan bekräftas i den kommande sammanställningen av inkomna remissvar.

Sammanfattningsvis: Sticklinge Udde Båtklubb anser att det är mycket positivt att det etableras ett naturreservat i Sticklinge och att naturreservatet kommer att angränsa till båtklubben. Det är dock viktigt att naturreservatet inte hindrar att båtklubbens hamn kan utvidgas med ytterligare bryggor.

Miljö- och stadsbyggnadskontorets kommentar

En strandremsa i anslutning till båtklubben har lämnats utanför naturreservatet.

3.1.9 IFK Lidingö Skid- och Orienteringsklubb och Lidingöloppet

I mailkonversation mellan miljö- och stadsbyggnadskontoret och Lidingöloppet, skriver Lidingöloppet att: "IFK Lidingö Skid - och Orienteringsklubb, org.nr 813600-1461 har i sitt yttrande även tagit med Lidingöloppets synpunkter gällande motionslopp".

IFK Lidingö SOK

1 Bakgrund

IFK Lidingö SOK bedriver i dagsläget träning- och tävlingsverksamhet i samtliga områden som nu föreslås som reservat. Klubben tar också fram och sätter ut veckans bana som är tillgänglig för alla att skriva ut som karta och använda. IFK Lidingö SOK är aktiv ägare och arrangör av Lidingöloppet vars bansträckning går genom de områden som nu föreslås som bli naturreservat.

2 Yttrande

IFK Lidingö SOK har den 6 september 2022 haft möte med representanter från kommunens miljö- och stadsbyggnadskontoret/miljö- och hälsoskydds enheten för att ställa frågor om processen med reservaten i relation till klubbens verksamhet, samt att muntligt framföra synpunkter. Detta dokument beskriver skriftliga synpunkter från IFK Lidingö SOK.

2.1 Orientering som idrott och folkrörelse främjar syftet med föreslagna reservat IFK Lidingö SOK pågående verksamhet stämmer väl överens med syftet med de föreslagna reservaten, eftersom orientering som idrott och folkrörelse främjar både friluftsliv, rekreation och ger upplevelsevärden. IFK Lidingö SOK motsätter sig inte de föreslagna reservaten, men framhåller att det är av stor betydelse att genomförande av orienteringsverksamhet samt terränglopp som Lidingöloppet inte försvåras av reservaten.

2.2 Inget förbud, anmälan i stället för tillstånd

IFK Lidingö SOK menar att naturreservat normalt sett inte ska ha förbud av något slag mot orienteringsarrangemang, oavsett arrangemangets storlek. Detta eftersom orienteringslöpning i sig inte skadar naturen, samt eftersom sådana speciella åtgärder med mark och natur som ett stort arrangemang eventuellt kan kräva regleras i annan ordning via reservatens föreskrifter eller via annan lagstiftning såsom krav på markägartillstånd.

Naturreservat ska inte heller ha krav på tillstånd för orientering, med samma motivering som ovan. Vidare bedömer IFK Lidingö SOK att punkt nummer 18, samt 14 i respektive föreskrift bör strykas enligt nedan eftersom de innebär en allt för omfattande detaljreglering. Det blir exempelvis förenat med tillståndsplikt att sätta upp ett bord i reservaten. Mot denna bakgrund anser IFK Lidingö SOK att den kommenterade föreskriften för Elfvik/Långängen ska ändras till:

I C. Ordningsföreskrifter med stöd av 7 kap. 30 § miljöbalken, Utan tillstånd från Lidingö stad är det förbjudet att: osv.

IFK Lidingö SOK anser att föreskriften ska ändras enligt följande:

~~18. sätta upp partytält, tävlingscenter, presenning, alla former av toaletter, stora bord eller liknande,~~

19. "Undantag gäller för skolverksamhet och ideella föreningars barn- och ungdomsverksamhet, **samt för orientering och terränglopp.**"

Mot denna bakgrund anser vi att den kommenterade föreskriften för Sticklinge ska ändras till:

I C. Ordningsföreskrifter med stöd av 7 kap. 30 § miljöbalken, Utan tillstånd från Lidingö stad är det förbjudet att: osv. IFK Lidingö SOK anser att föreskriften ska ändras enligt följande:

~~14. sätta upp partytält, tävlingscenter, presenning, alla former av toaletter, stora bord eller liknande,~~

15. "Undantag gäller för skolverksamhet och ideella föreningars barn- och ungdomsverksamhet, **samt för orientering och terränglopp.**"

Om kommunen ändå anser att en sådan ändrad föreskrift riskerar leda till en okontrollerad situation där orientering kan motverka reservatens syften, föreslår vi som ett "andrahandsyrkande" att en ändrad föreskrift enligt ovan kompletteras med en föreskrift om krav på anmälan/samråd med kommunen för orienteringsarrangemang med fler än 150 deltagare. Anmälan är en enklare administrativ process samtidigt som kommunen även fortsatt kan styra verksamheten på det sätt som kommunen finner viktigt för att syftet med reservaten inte ska motverkas. För att säkerställa en pragmatisk och effektiv kontakt inför tävlingar i de nu föreslagna reservaten föreslår IFK Lidingö SOK att ett beslut fattas som omfattar verksamhet över flera år, så att kommun och klubb inte behöver hantera en ny anmälan för varje evenemang.

Orienteringsrörelsens organisationer har sedan många år har väl utvecklade regler för hur arrangemang ska genomföras för att garantera att störningar i naturen undviks. Det gäller hänsyn vid placering av kontroller, löpriktningar, tidpunkt på året m.m. Som stöd till arrangerade klubbar finns ett omfattande informationsmaterial och det genomförs årliga utbildningar. Allt med syfte att uppfylla Naturvårdsverkets Allmänna Råd avseende orienteringsrörelsens hänsyn till bl.a. naturvärden. Sådana hänsyn och anpassningar av arrangemang sker genom samråd med markägare, jakträttsinnehavare, berörd myndighet m.fl. och är en tvingande rutin för orienteringsrörelsen i Sverige. Eftersom orienteringssporten har detta utvecklade system för hänsynstagande anser vi – liksom Stockholms Orienteringsförbund – att generellt sett ska inte restriktioner mot orientering inskrivas i föreskrifter för naturreservat. Endast i de undantagsfall där ett naturreservat har ett strikt vetenskapligt skyddsintresse, och inte primärt inrättas för allmänhetens vistelse, kan tillståndskrav för orientering vara befogat.

Slutligen vill vi påtala att krav på tillstånd för orienteringsarrangemang även kan bli aktuellt av andra skäl än naturhänsyn och då enligt andra regler än ovan. Det kan t. ex. gälla att Lidingö stad i egenskap av markägare ska ge tillstånd att nyttja en plats för parkering, samlingsplats med mål, toaletter m.m. eller polismyndighets tillstånd för en viss åtgärd i trafikmiljö.

2.3 Rita bort parkeringar osv. från reservaten

Kommunen föreslår att reservat görs av Fågelöudde inklusive badplats, parkeringar, osv. IFK Lidingö SOK anser att parkering, vägar och badplats bör ritas bort från reservaten. Det fyller ingen funktion att inkludera dessa områden för att uppfylla reservatens föreslagna syften. Att rita bort parkeringar, vägar och andra liknande ytor bör även göras på andra platser än vid Fågeludde.

2.4 Undantag från administrativa avgifter

Om kommunen vidhåller tillståndsplikt eller anmälningsplikt enligt reservatens föreskrifter, menar IFK Lidingö SOK att vi i egenskap av ideellförening ska undantas från eventuella administrativa avgifter från kommunen som uppkommer vid handläggning och beredning av tillstånd, anmälan osv. till följd av reservaten.

2.5 Inkludera Lidingöloppet

IFK Lidingö SOK menar att information om Lidingöloppet ska läggas till i skötselplanerna, förslagsvis i avsnitten om pågående markanvändning, samt i andra relevanta handlingar. Information om Lidingöloppet saknas helt i handlingarna om de föreslagna reservaten, vilket IFK Lidingö SOK menar är en brist eftersom Lidingö Stad är både markägare och en aktiv part i Lidingöloppet som går genom de nu föreslagna reservaten. Staden sköter flera av arrangemangets viktiga funktioner med fokus på drift, it, säkerhet, miljö och hållbarhet.

Lidingöloppet är världens största terränglopp och en stor del av Lidingös identitet och varumärke i form av Hälsans ö. Loppet är också en angelägenhet för hela Sverige genom att vara det mest välkända terrängloppet i landet. Det är därför helt centralt för hela Sverige att reservaten inte försvårar Lidingöloppets genomförande.

Ytterligare yttrande

"Vi vill att även Lidingöloppet, i egenskap av ideellförening, ska undantas från eventuella administrativa avgifter från kommunen som uppkommer vid handläggning och beredning av tillstånd, anmälan osv. till följd av reservaten.

Lidingöloppet erbjuder oss att också att samverka med Lidingö Stad i det fortsatta framtagandet av reservatets omfattning och regleringar, så att dessa inte försvårar loppets genomförande och att reservatens föreslagna syften kan uppfyllas. Lidingöloppets organisation har mycket god lokalkännedom om området för loppet och därmed delar av de föreslagna reservaten. Lidingöloppet är världens största terränglopp och en stor del av Lidingös identitet och varumärke i form av Hälsans ö. Loppet är också en angelägenhet för hela Sverige genom att vara det mest välkända terrängloppet i landet. Det är därför helt centralt för hela Sverige att reservaten inte försvårar Lidingöloppets genomförande."

Miljö- och stadsbyggnadskontorets kommentar

Inget förbud, anmälan i stället för tillstånd med mera

Miljö- och stadsbyggnadskontoret vill framhålla att föreskrifterna inte handlar om att hindra något arrangemang.

Tätortsnära naturreservat har ofta en problematik eftersom de är så hårt nyttjade av många olika intressen. Konflikter kan uppstå inom friluftslivet där till exempel cyklisterna, ryttarna, tystnadssökarna, fågelskådarna etcetera har olika behov och synpunkter. Syftet med föreskrifterna är bland annat att minska störningen mellan

olika friluftslivsutövare och att värna den biologiska mångfalden. Tillstånd bedöms vara ett bra verktyg för att kunna uppfylla syftet med reservatet, och därigenom stödja friluftsliv och rekreation. Staden kan genom tillståndsprocessen till exempel lokalisera arrangemang till lämplig plats och tidpunkt för att minska risk för skada och störning på känslig mark, flora och fauna, samt för att minska konflikter mellan olika typer av aktiviteter. Detta så att naturreservatets värden långsiktigt kan bevaras för både friluftslivet och den biologiska mångfalden.

Staden och föreningarna har, och kommer att ha ett gott samarbete framöver. Vi behöver dock utveckla nya arbetssätt. Miljö- och stadsbyggnadskontoret kan till exempel tillsammans med föreningarna planera för det kommande årets tävlingar. Kontoret kan då behandla tillstånd för alla tävlingar vid ett eller ett fåtal tillfällen och föreningarna slipper skicka in ansökningar flertalet gånger. Vid tillståndsansökningar med arrangemang på våren och försommaren kan beslut behöva tas nära arrangemangets tilltänkta start, då våren och försommaren är en känslig period och tillståndet i naturen varierar.

Det skulle också kunna vara en möjlighet att i vissa fall, beroende på typ av tävling och tidpunkt, ge fleråriga tillstånd. Det kan dock vara svårt att ge fleråriga tillstånd i naturmark under våren och försommaren med samma motivering som ovan.

För att underlätta för ideella föreningar kommer miljö- och stadsbyggnadskontoret att göra följande förändringar:

- Maxgränsen för antal deltagare i tävlingar utan tillstånd höjs från 100 till 150 personer för ideella föreningar. Undantag från maxgränsen gäller för skolverksamhet och ideella föreningars träningsverksamhet.
- Föreskrifterna kommer att tillåta skolverksamheter, ideella föreningars tränings- och tävlingsverksamheter och tillståndgivna aktiviteter att tillfälligt få sätta upp till exempel affischer, stigmarkeringar eller liknande. Dessa måste sättas upp utan att skada träd, med snören, gummiband eller liknande, och tas ner i anslutning till avslutad aktivitet.

Föreskrift C14 (Sticklinge naturreservat) och C18 (Långängen-Elfviks naturreservat)
Ingen åtgärd. Nämnda föremål i föreskriften, partytält, tävlingscenter, stora bord, med mera, är stora och kan innebära ett stort slitage genom dess användning. Därför är det viktigt att staden kan reglera var dessa placeras. Det är förbjudet att ställa upp bord men undantaget är mindre bord i samband med skolverksamhet och ideella föreningars tränings- och tävlingsverksamhet. Miljö- och stadsbyggnadskontoret föreslår att en informationsfolder tas fram, för att underlätta för de som till exempel önskar anordna en mindre tävling utan tillstånd.

Undantag från administrativa avgifter

Lidingö stad noterar önskemålet om att sänka eller ta bort avgiften för ideella föreningar. Staden ska hantera sökande lika och kan inte reducera avgifter för vissa. Ett eventuellt beslut tas av kommunfullmäktige.

Rita bort parkeringar m.m. från reservaten

Ingen åtgärd. Om parkeringar och vägar ritas bort från naturreservat skulle det bli lättare att anordna olika typer av evenemang samt att anlägga byggnationer, vägar, anläggningar och dylikt. Detta skulle kunna motverka syftena med reservatet. Även om anläggningarna och evenemangen anläggs/arrangeras på mark utan naturvärden, kommer växt- och djurlivet samt friluftslivet runt om vägarna och parkeringsplatserna kunna påverkas negativt.

Inkludera Lidingöloppet

Miljö- och stadsbyggnadskontoret har kompletterat texten i skötselplanen med information om Lidingöloppet.

Reservaten ska inte försvåra Lidingöloppets genomförande

Reservatsföreskrifterna sätter inte hinder för att tävlingar kan utföras, utan innebär till exempel att man vid stora tävlingar behöver ansöka om tillstånd. Staden kan genom tillståndsprcessen exempelvis begära att skyddsåtgärder vidtas och att anordningar och arrangemang lokaliseras till lämplig plats. Detta för att minska skada och störning på växt- och djurliv samt för att minska konflikter mellan olika typer av aktiviteter. Syftet är att naturreservatets värden långsiktigt kan bevaras för både friluftslivet och den biologiska mångfalden.

3.1.10 Svenska turistföreningen, STF Stockholm lokalavdelning

Vi har tagit del av förslaget på stadens hemsida. Ett naturreservat av Sticklinges grönområden är mycket efterlängtad och glädjande. Detta då vi under flera års tid föreslagit både staden och de politiska partierna (senast våren 2022) om behovet av att säkra och skydda uppåt ett 15-tal grönområden på Lidingö. Vi önskar bli underrättade vid framtida samråd, kungörelser, m.m.

Lidingös grönområden har stora värden för natur, rekreation, friluftsliv, idrott, utomhus pedagogik, landskapsbild m.m. och en del i att Stockholmsområdet ska kunna vara en attraktiv region.

STF Stockholm lokalavdelning stödjer i huvudsak förslaget om bildande av Sticklinge naturreservat

I redovisningen av syftet med reservatet får det gärna framgå något tydligare att reservatet även är till för olika mänskliga aktiviteter, som rekreation, friluftsliv, Lidingöloppets spår.

Vi föreslår att reservatsgränsen i Södra Sticklinge dras närmare de yttre liggande bostadsfastigheterna i kvarteren Skidan, Staven, Ispiggen, Terränglöparen, Joggaren Golfbollen och Golfklubban. Fastigheterna har även då tillräckligt med "friytor" kvar

på kommunens fastighet 5:151. Att lägga reservatet närmare kvarteren och så långt så möjligt lägga gränsen i befintliga fastighetsgränser blir också billigare vid kommande skötsel av området att få fram var gränsen ligger. Med ordnad gräns i backen och på kartan blir även reservatsbeslutet tydligare.

STF Stockholm kommer snart även att inkomma med synpunkter på ert förslag om utökning av Långängen-Elfvik. Vi ser fram emot att även andra grönområden kan bli skyddade, t.ex. Grönstaområdet.

Miljö- och stadsbyggnadskontorets kommentar

Förtydliga syftet

Ingen åtgärd. Miljö- och stadsbyggnadskontoret anser att syftet med naturreservatet framgår i både skötselplanen och beslutet. Syftet med reservatet ska vara att säkerställa ett tätortsnära naturområde för friluftsliv och rekreation, samt bevara och vårda dess naturvärden med tillhörande växt- och djurliv, såväl som kulturhistoriska miljöer. Lidingöloppet omnämns också i skötselplanen.

Utöka naturreservatet

Ingen åtgärd. Reservatsgränsen i remissversionen grundar sig på en välförankrad och grundlig genomgång mellan kommunalråden och miljö- och stadsbyggnadskontoret och kommer att kvarstå.

3.1.11 Centerpartiet

Centerpartiet Lidingö välkomnar förslag om utökning av naturreservat Långängen-Elfvik samt nytt naturreservat i Sticklingeskogen. Centerpartiet har kämpat för utökade naturreservat sedan 90-talet. Nu hoppas vi att planerna blir verklighet, och gärna utökas mer vid Mölna ängar och Kottla Gård.

De föreslagna utökningarna ligger väl i linje med vår motion "Skydda mer värdefull natur på Lidingö" från 2019 både i Sticklinge och utökning i Elfviksskogen samt Mölna ängar. När det gäller utökningen i Elfvik och Mölna har Centerpartiet i decennier arbetat för ett naturreservat som binder samman en grön kil från kust till kust, från norra till södra ön.

Att skydda naturen på Lidingö för framtida generationer är viktigt både för rekreation och biologisk mångfald. Särskilt skyddsvärt blir det med så vacker och rik natur i direkt anslutning till Stockholms innerstad.

De delar som i nuvarande förslag inte ingår som Centerpartiet önskar ska inkluderas är

-Utvidgning av naturreservatet norr om Kottla Gård inom området som ägs av Lidingö Stad och Lidingö Tomt AB norr och nordväst om befintlig bebyggelse som gränsar till Finedalsområdet och mot nuvarande naturreservatsgräns ner mot Stockbysjön och Stockbyån (fastigheterna Lidingö 9:59, 9:58, 9:57, 9:56, 9:62, 9:255, 9:100, 9:94, 9:95, 9:87, 9:88, 9:77).

-Utökning av naturreservatet söder om Kottlasjön så att naturreservatet går hela vägen från Kottlasjön ner till Lilla Värtan. I liggande förslag lämnas en lucka i naturreservatet mellan Kottlasjön och Mölna ängar vilket vi tycker är olyckligt.

Med naturreservaten skyddas vår natur och de unika värden som finns i varje naturtyp. Vi välkomnar även skötselplanen som finns för att bevara värden i naturreservatet. I vissa fall runt om i landet har utvidgning av naturreservat försvårat orienteringsklubbarnas verksamhet. Exempelvis kopplat till tävlingsverksamhet och uppsättning av orienteringsbanor i terräng inom naturreservatet. Detta då orienteringen inte använder sig av stigar utan springer i terrängen. Ett av syftena med detta naturreservat är att tillgängliggöra naturen för rekreation. -

- Centerpartiet förutsätter därmed att naturreservatsbestämmelserna möjliggör för orienteringsklubbens verksamhet inklusive tävlingar som är viktiga för rekreation och möjlighet att upptäcka skogen för Lidingöbor.

Miljö- och stadsbyggnadskontorets kommentar

Utöka naturreservatet

Ingen åtgärd. Reservatsgränsen i remissversionen grundar sig på en välförankrad och grundlig genomgång mellan kommunalråden och miljö- och stadsbyggnadskontoret och kommer att kvarstå.

Möjliggöra orienteringsklubbens verksamhet

Föreskrifterna handlar inte om att hindra någon verksamhet eller arrangemang. Syftet med föreskrifterna är bland annat att minska störningen mellan olika friluftslivsutövare och att värna den biologiska mångfalden. Tätortsnära naturreservat har ofta en problematik eftersom de är så hårt nyttjade av många olika intressen. Staden kan genom tillståndsprocessen till exempel lokalisera arrangemang till lämplig plats och tidpunkt för att minska risk för skada och störning på känslig mark, flora och fauna. Detta så att naturreservatets värden långsiktigt kan bevaras för både friluftslivet och den biologiska mångfalden.

Staden kommer dock att revidera några föreskrifter något i syfte att underlätta för de ideella föreningarna. Till exempel kommer maxgränsen för antal deltagare i tävlingar utan tillstånd höjas till 150 personer för ideella föreningar. Föreskrifterna kommer även att tillåta skolverksamheter, ideella föreningars tränings- och tävlingsverksamheter och tillståndgivna aktiviteter att tillfälligt få sätta upp till exempel affischer, stigmarkeringar eller liknande.

3.1.12 Breviks Båtsällskap

Efter att ha tagit del av Era underlag kunde vi på vårt senaste styrelsemöte konstatera att detta INTE påverkar våra intressen och/eller organisation. Vi har därmed INGA synpunkter på att utöka naturreservaten.

Miljö- och stadsbyggnadskontorets kommentar

Yttrandet leder inte till några åtgärder.

3.1.13 Lidingö biodlare

Vi på Lidingö biodlare är väldigt positiva till föreslaget om utökade naturreservat det gynnar naturen och det rörliga friluftslivet på Lidingö på ett påtagligt sätt.

Eventuellt föreslår vi att formuleringen nedan skärps/förtydligas till att "tid för slåtter **ska utvärderas** regelbundet i samråd med en dokumenterat kunnig och erfaren person, med syfte att ytterligare **gynna mångfalden.**"

För Sticklingen Sidan 47

Ofta kan en hög biologisk mångfald uppnås av växter, vilket i sin tur gynnar många insekter som fjärilar, vilda bin och humlor, med mera. Det kan vara av värde att regelbundet se över och utvärdera tid för slåtter, beroende på vilka arter som önskas gynnas, i samråd med person med kännedom om ängsskötsel. Det kan t.ex. vara av värde att slå olika typer av ängsytor vid olika tillfällen under sommaren, beroende på vilken flora som finns på ängen. T.ex. kan vissa fjärilar och deras larver gynnas av.

För Elfvik

Sidan 61

Ängsslåtter med upptag

Höskörd/slåtter med skärande redskap, där det klippta växtmaterialet samlas upp på plats eller komposteras på annan plats. Ofta sker detta på kulturmarker som hävdats historiskt under lång tid. Ängsslåtter med upptag gynnar florans när marken hålls mager, och många hävdgynnade blommande växter är beroende av att marken fortsatt hålls öppen på detta sätt. Ofta kan en hög biologisk mångfald uppnås av växter, vilket i sin tur gynnar många insekter som fjärilar, vilda bin och humlor, med mera.

Miljö- och stadsbyggnadskontorets kommentar

Miljö- och stadsbyggnadskontoret instämmer i att texten bör förtydligas och föreslår följande ändring: "Tidpunkten för slåtter ska utvärderas regelbundet, i samråd med person med god kännedom om ängsskötsel, i syfte att gynna den biologiska mångfalden långsiktigt."

3.1.14 Lidingö villor

Vi och våra medlemsföreningar ser det som positivt att naturvårdsområdena utökas inkl. skötselplan i enlighet med förslaget. I övrigt vill vi tillägga följande.

Lidingö stad har presenterat ett förslag till utökning av naturreservat, som om det genomförs, kommer att medföra att cirka en fjärdedel av Lidingö kommer att utgöras av naturreservat. Nedan presenteras några reflektioner över de utökningar av naturreservat som föreslagits på Lidingö. Vi tror att det kan vara klokt att nogsamt överväga olika intressen och för- och nackdelar med olika alternativ. Att utöka med att göra stora områden till naturreservat måste nogsamt vägas mot att man för framtiden "låser" dessa områden för alternativt nyttjande. Även om det idag kan råda en konsensus om att vissa områden skall omvandlas till naturreservat,

kan förutsättningarna ändras och framtida Lidingöbor göra andra prioriteringar. Kommunen måste ställa sig frågan vad den skulle vinna på att göra naturreservat mot att reglera en önskvärd användning på annat sätt. Det är ändå kommunen som bestämmer över markanvändningen. Det går dock att upphäva naturreservat om "synnerliga skäl" föreligger, detta kan dock bli en utdragen process och med en ovisst utgång. Exempel på när upphävning kan behöva ske är t ex när:

- ändrad vägutformning krävs för att förbättra trafiksäkerhet eller framkomlighet för fordon
- ny väg krävs för att möjliggöra åtkomst till vattenområden för räddnings- eller transportfordon.

Gränsen mellan naturreservat och angränsande fastigheter måste vara tydligt fastställda och fastighetsägarna måste ha möjlighet att i den fysiska miljön ange var gränserna går så att de kan få sin privata sfär fredad.

Skälen till att införa naturreservat måste vara väl genomtänkta och relaterade till den mark som är tänkt som naturreservat och inte vara svepande och därmed kunna passa in på ett antal områden. Det måste gå att förstå skälen till att ett visst område föreslås till naturreservat.

Från våra medlemmar har utöver detta framförts följande synpunkter och förslag:

Södra Kungsvägen vid Mölna

Södra Kungsvägens nuvarande sträckning genom *Mölna ängar* skär av ett viktigt naturområde och omöjliggör att ett sammanhängande naturreservat från järnvägsspåret ned till stranden kan skapas. (Att 68 fastigheter dessutom får en mycket dålig boendemiljö med höga bullernivåer och vägen där har ca 20 trafikfarliga korsningar och övergångsställen med mycket olyckor gör Södra Kungsvägens nuvarande dragning helt olämplig ur miljö- och trafiksäkerhetssynpunkt.)

Det är därför mycket viktigt att den föreslagna utvidgningen av naturreservatet fram mot spårvägen inte utgör ett hinder för en eventuell framtida förläggning av ny väg norr om Lidingöbanan (och/eller ytterligare ett järnvägsspår). Därför måste tillräcklig mark här även i fortsättningen reserveras för framtida väganläggningar.

Samma gäller även för Högberga Brevik-föreningens insända förslag inom samma område med två nya förslag till naturreservat (**se bilaga**). I samråd med föreningen vill vi trycka på punkt D i förslaget att "naturreservatet inte ska utgöra hinder för en eventuell nydragning av ...Södra Kungsvägen" bredvid järnvägsspåret.

Ekholmsnäs

1. Hela Ekholmsnäs och Bohusgården bör också utgöra ett naturreservat för att förhindra alltför omfattande exploatering.

Vid Iranska ambassaden

2. Strålkastare från Iranska ambassaden rätt in i Gråviken lyser starkt in i naturreservatet, vilket är störande för djurlivet där.

Tyktorpsvägen

Detta förslag har sänts in separat och även delvis besvarats av förvaltningen.

Stadens förslag beskriver att reservatet skall omfatta även vattnet utanför en brygga med servitut för fastigheten Tyktorps 1. Gränsdragningen skall naturligtvis följa strandlinjen enligt förslagsställaren.

Miljö- och stadsbyggnadskontorets kommentar

Syftet med naturreservaten, överväga olika intressen etc.

Lidingö har många områden som hyser höga natur-, rekreations-, och kulturhistoriska värden. Syftet med reservatet ska vara att säkerställa ett tätortsnära naturområde för friluftsliv och rekreation, samt bevara och vårda dess naturvärden med tillhörande växt- och djurliv, vatten- och kustmiljöer såväl som kulturhistoriska miljöer. Alla områden som ingår i reservatet är noggrant övervägda, utredda och inventerade. De har alla höga natur-, kultur- och/eller friluftslivsvärden. Genom att skydda dessa områden kommer värdena finnas kvar för framtida generationer. Vilka områden som ingår grundar sig på en välförankrad och grundlig genomgång mellan kommunalråden och miljö- och stadsbyggnadskontoret. Att man inte kan använda marken till annat är själva grundtanken med att göra reservat och det är grunden för de överväganden som gjorts från både tjänstemän och politiker vid val av vilka områden som ska ingå och inte.

Fastigheter i naturreservatet

Privata fastigheter är borttridade ur reservatet. Föreskrifterna begränsar inte stängsling eller andra åtgärder på privat mark. Däremot kan det finnas begränsningar i till exempel detaljplaner.

Södra Kungsvägen vid Mölna

Ingen åtgärd. Anledningen till att området norr och söder om Södra Kungsvägen inte finns med i förslag till utökat naturreservatet är för att inte förhindra en eventuell omdragning av Södra Kungsvägen i framtiden. Reservatsgränsen i remissversionen grundar sig på en välförankrad och grundlig genomgång mellan kommunalråden och miljö- och stadsbyggnadskontoret och kommer att kvarstå.

Utöka naturreservatet

Ingen åtgärd. Reservatsgränsen i remissversionen grundar sig på en välförankrad och grundlig genomgång mellan kommunalråden och miljö- och stadsbyggnadskontoret och kommer att kvarstå.

Ljusföroreningar

Ingen åtgärd. Miljö- och stadsbyggnadskontoret har inte rådighet att styra över problemet med ljusföroreningar från den iranska ambassaden.

Reservatsgräns i Sticklinge

Ingen åtgärd. Anledningen till att den föreslagna reservatsgränsen inte följer kartans strandlinje är att viken är långgrund och att det växer vassar där. Detta är värdefullt för växt- och djurlivet. Naturvärdet har pekats ut i den kustinventering Lidingö stad lät genomföra 2015. De rättigheter som följer med servitut har säkrats genom undantag från reservatsföreskrifter.

3.2 Lidingö stad

3.2.1 Omsorgs- och socialnämnden

Nämnden är mycket positiv till de föreslagna naturreservaten. Det är positivt både sett till bevarande av natur- och upplevelsevärden. Nämnden vill framhålla att tillgängligheten till områdena för alla besökare är viktig. Staden bör därför så långt det är möjligt underlätta särskilt för äldre och för personer med en funktionsnedsättning att besöka områdena, genom anpassning av till exempel entréer och besöksytor. Det är också angeläget med tydlig skyltning av leder och gångvägar för att det ska vara lätt att hitta i reservaten. God skötsel och renhållning är angeläget för den upplevda tryggheten.

Samtliga tillgänglighetsanpassningar ska förstås ske med hänsyn till de naturvärden som finns i områdena.

Miljö- och stadsbyggnadskontorets kommentar

Tillgänglighetsanpassningar

Teknik- och fastighetsnämnden har antagit en handlingsplan för fysisk tillgänglighet på allmän platsmark. I den finns ett mål som specifikt berör stadens naturområden. Åtgärder ska genomföras för att förbättra tillgängligheten till Lidingö stads park- och naturområden. Under målet finns följande beskrivning:

Kunskapen om tillgängligheten i Lidingös park- och naturområden är relativt god, tack vare en tidigare inventering. Det finns behov av att göra en prioritering och välja ut vilka park- och naturområden som dels har goda förutsättningar för att få god tillgänglighet, dels har viktiga naturvärden eller funktioner som bör göras tillgängliga för alla, till exempel bad, fiske eller fågelskådning. Syftet med att välja ut viktiga och representativa naturmiljöer är att kunna koncentrera åtgärderna till vissa platser för att kunna inkludera större delar av befolkningen på dessa platser. Det behövs också en åtgärdsplan för att åtgärda enkelt avhjälpta hinder på befintliga lekplatser.

Det finns möjlighet att söka tillstånd och dispens för åtgärder som behövs för att till exempel tillgänglighetsanpassa delar av naturreservatet.

Tydlig skyltning

Miljö- och stadsbyggnadskontoret instämmer och noterar synpunkten.

God skötsel och renhållning

Miljö- och stadsbyggnadskontoret instämmer och noterar synpunkten.

3.2.2 Miljö- och stadsbyggnadsnämnden

Miljö- och stadsbyggnadsnämnden ser mycket positivt på att kommunstyrelsen föreslår ett nytt naturreservat i Sticklinge, i syfte att långsiktigt bevara området för friluftsliv och gynna den biologiska mångfalden.

Det område som är valt är väl avvägt i förhållande till framtida utveckling på Lidingö. På sikt skulle även angränsande Grönsta kunna inkluderas i reservatet, då det hyser många höga naturvärden.

Föreskrifterna förenklar för förvaltare av reservatet och servituts- och ledningsrättsinnehavare att göra nödvändiga åtgärder i reservatet, utan administrativ handläggning av miljö- och stadsbyggnadsnämnden. Skötselplanen tydliggör vilka åtgärder som ska vidtas.

Föreskrifterna underlättar även för skolklasser att utföra aktiviteter i reservatet utan att söka dispens eller tillstånd. Föreskrifterna hindrar inte utövning av tävlingar i området.

Nämnden delar kommunstyrelsens bedömning att en version för allmänheten är viktigt för att öka förståelsen för reservatet och dess föreskrifter.

Särskilda yttranden

§ 163-164 Remissvar om nytt naturreservat i Sticklingeskogen och utökning Långängen-Elfviks naturreservat

Centerpartiet välkomnar utökning av naturreservat Långängen-Elfvik samt nytt naturreservat i Sticklinge. De föreslagna utökningarna ligger väl i linje med vår motion "Skydda mer värdefull natur på Lidingö" från 2019 både i Sticklinge och utökning i Elfviksskogen samt Mölna ängar. I decennier har Centerpartiet arbetat för naturreservat som binder samman en grön kil från norra Lidingö till södra kusten, exempelvis 2000.

De delar som i nuvarande förslag inte ingår som Centerpartiet önskar ska inkluderas är utvidgning av naturreservatet norr om Kottla gård inom området som ägs av Lidingö stad och Lidingö stads tomt AB samt utökning av naturreservatet söder om Kottlasjön så att naturreservatet går hela vägen från Kottlasjön ner till Lilla Värtan.

I vissa fall runt om i landet har utvidgning av naturreservat försvårat orienteringsklubbarnas verksamhet. Exempelvis kopplat till tävlingsverksamhet och uppsättning av orienteringsbanor i terräng inom naturreservatet. Ett av syftena med detta naturreservat är att tillgängliggöra naturen för rekreation. Centerpartiet förutsätter därmed att naturreservatsbestämmelserna möjliggör för orienteringsklubbens verksamhet som är viktig för rekreation och möjlighet att upptäcka skogen för Lidingöbor.

Miljö- och stadsbyggnadskontorets kommentar

Version för allmänheten

Ett informationsmaterial till allmänheten med förenklade föreskrifter kommer tas fram när beslut om naturreservat har fattats. Miljö- och stadsbyggnadskontoret noterar synpunkten och ser att det skulle kunna vara en möjlighet att göra en förenklad version även av skötselplanen för allmänheten. Alternativt skulle information och kommunikation kring naturreservaten kunna utvecklas på stadens webbplats, och i Naturkartan. Detta kommer i sådana fall bli ett projekt lite längre fram i tiden.

Särskilda yttranden

Möjliggöra orienteringsklubbens verksamhet

Föreskrifterna handlar inte om att hindra någon verksamhet eller arrangemang. Syftet med föreskrifterna är bland annat att minska störningen mellan olika friluftslivsutövare och att värna den biologiska mångfalden. Tätortsnära naturreservat har ofta en problematik eftersom de är så hårt nyttjade av många olika intressen. Staden kan genom tillståndsprocessen till exempel lokalisera arrangemang till lämplig plats och tidpunkt för att minska risk för skada och störning på känslig mark, flora och fauna. Detta så att naturreservatets värden långsiktigt kan bevaras för både friluftslivet och den biologiska mångfalden. Staden kommer dock att revidera några föreskrifter något i syfte att underlätta för de ideella föreningarna. Till exempel kommer maxgränsen för antal deltagare i tävlingar utan tillstånd höjas till 150 personer för ideella föreningar. Föreskrifterna kommer även att tillåta skolverksamheter, ideella föreningars tränings- och tävlingsverksamheter och tillståndgivna aktiviteter att tillfälligt få sätta upp till exempel affischer, stigmarkeringar eller liknande.

Utöka naturreservatet

Ingen åtgärd. Reservatsgränsen i remissversionen grundar sig på en välförankrad och grundlig genomgång mellan kommunalråden och miljö- och stadsbyggnadskontoret och kommer att kvarstå.

3.2.3 Kultur- och fritidsnämnden

Kultur- och fritidsnämnden har tagit del av förslagen till nytt naturreservat vid Sticklinge samt ett utökat naturreservat Långängen-Elfvik med tillhörande skötselplaner som miljö- och stadsbyggnadskontoret har tagit fram på uppdrag av kommunstyrelsen.

Utifrån Kultur- och fritidsnämnden olika verksamheter och ansvarsområde ser nämnden positivt på ett utökat naturreservat Långängen-Elfvik och ett nytt naturreservat vid Sticklinge. Syftet och motiven med de två förslagen är att utöka naturreservaten på Lidingö för att långsiktigt bevara och utveckla ett tätortsnära naturskogsområde med rik biologisk mångfald hos främst ek- och tallmiljöer, kustmiljöer och kulturhistoriska miljöer.

Utökningen av reservaten syftar till att ge möjligheter för upplevelsevärden och ett mångsidigt idrotts- och friluftsliv samtidigt som höga biologiska värden hos natur- och vattenmiljön samt kulturmiljölandskapet säkerställs. Nämnden ser positivt på det övergripande målet att bevara och utveckla Lidingös variation av värdefulla naturtyper och kulturlandskap vilket är nära sammankopplat med möjligheten till varierande rekreation och friluftsliv av hög kvalitet. Just rikedomen och variationen av naturtyper ger en möjlighet till ett attraktivt motions- och friluftsliv och en lärorik utomhuspedagogik inom skola och föreningsliv. Många av de verksamheter kultur- och fritidsnämnden stödjer använder sig av dessa naturområden och måste kunna fortsätta att göra det. Reservatet ska vara tillgängligt för en så stor grupp av allmänheten som möjligt, för föreningsliv, skolklasser med mera.

Skötselplanerna till respektive naturreservat är omfattande, innehållsrika, informativa och utförligt beskrivna på hur skötseln av reservaten ska utföras. Planerna är kopplade till tidigare beslutade styrdokument såsom skötselplan för naturmark, grönplan, blåplan, trädplan och parkprogram. När det kommer till föreskrifterna framstår effekterna på kultur, idrotts och friluftslivet ofta som oklara.

Kultur- och fritidsnämnden lägger största vikt vid att bevara kultur-, frilufts- och idrottslivets möjligheter att fortsatt bedriva verksamhet i och i angränsning till det nya och de utökade naturreservatsområdena. Föreskrifterna får inte kunna tolkas så strikt så att i framtiden bokstav ställs framför syfte och andemening med naturreservaten. Frilufts- och idrottslivets möjligheter till aktiviteter som till exempel tävlingar behöver skrivas så att föreskrifterna inte riskerar att begränsa det som är möjligt idag. Det gäller även möjligheten att anlägga spår, cykelvägar och parkeringar som kan behövas för tillgängligheten för det rörliga friluftslivet. Det är viktigt att det utökade reservatet invid Ekholmsnäsbacken inte påverkar skidklubbarnas nuvarande möjligheter att köra snökanoner där.

Där reservatet går i tomtgräns borde korridorer övervägas så att barn inte berövas möjligheten till lek och kojbygge i naturen. För att allmänheten inte bara fritt utan även på ett säkert sätt ska kunna ta del av naturvärdena bör restriktionerna att röja vindfällda träd vara flexibla över hela naturreservaten.

För att kapa onödiga kostnader och administration borde uppställning av stadens kulturavsskyltar kunna ske efter samråd med ansvarig på miljö-, och stadsbyggnadskontoret och utan att små avsteg måste tas i nämnden.

För kultur- och fritidsnämnden hade det varit önskvärt att förvaltningen varit inblandade i framtagningsprocessen. Detta för att belysa saken ur flera aspekter som möjlig påverkan och möjliga intressekonflikter. Nämnden anser att det behövs en gemensam genomlysning av föreskrifternas effekter, hur synpunkter tas in och beslut förmedlas som rör kultur-, idrotts-, och- friluftsfrågor i reservatet så att detta sker så användarcentrerat som möjligt. För att inom staden kunna balansera natur- och rekreationsvärdena.

Miljö- och stadsbyggnadskontorets kommentar

Oklara föreskrifter, tolkning av föreskrifter

Ett av syftena med naturreservatet är främja rekreation och friluftsliv. Syftet med föreskrifterna är bland annat att minska störningen mellan olika friluftslivsutövare och att värna den biologiska mångfalden. Detta så att naturreservatets värden långsiktigt kan bevaras för både friluftslivet och den biologiska mångfalden. Föreskrifterna stödjer stadens arbete med att upprätthålla syftet med reservatet.

Miljö- och stadsbyggnadskontoret planerar att ta fram förenklad information på webbplatsen som riktar sig till de som vill utföra arrangemang i naturreservaten.

Tätortsnära naturreservat har ofta en problematik eftersom de är så hårt nyttjade av många olika intressen. Vid ansökan om tillstånd eller dispens bedömer stadens tillsynsmyndighet om till exempel en specifik tävling är förenligt med naturreservatets syften. Det handlar ofta om att lokalisera arrangemangen till rätt plats och tidpunkt.

Föreskrifter ska inte begränsa vad som är möjligt idag

Föreskrifterna handlar inte om att hindra någon verksamhet eller arrangemang. Tävlingar och andra aktiviteter kommer fortsatt att kunna utövas men man måste söka om tillstånd vid till exempel större tävlingar med över 50 deltagare. För ideella föreningar är maxgränsen för tävlingar utan tillstånd 150 personer.

Staden kommer dock att revidera vissa föreskrifter något, i syfte att underlätta för de ideella föreningarna. Till exempel kommer maxgränsen för antal deltagare i tävlingar utan tillstånd höjas till 150 personer för ideella föreningar. Föreskrifterna kommer även att tillåta skolverksamheter, ideella föreningars tränings- och tävlingsverksamheter och tillståndgivna aktiviteter att tillfälligt få sätta upp till exempel affischer, stigmarkeringar eller liknande.

Föreskrifterna ska inte begränsa anläggning av spår med mera

Behovet av parkeringsplatser, motionsspår och övriga spår, samt eldplatser och vindskydd bedöms vara täckt i dagsläget, men bör kontinuerligt utvärderas i förhållande till besöksfrekvens. Om till exempel en ny parkeringsplats eller ett nytt spår behöver anläggas finns möjlighet att söka tillstånd enligt reservatsföreskrifterna för detta.

Buffertzonen nära bebyggelse

Ingen åtgärd. Barn berövas inte möjlighet till lek och kojbygge med lösa pinnar även om det är naturreservat. Detta kommer att förtydligas i föreskrifterna. Dock får man inte bryta kvistar, grenar eller såga ner träd. Det ingår inte heller i allemansrätten.

Snökanoner

Ingen åtgärd. Eventuell bullerstörning från snökanoner vid Ekholmsnäsbacken kan inte regleras i föreskrifterna, då området ligger utanför reservatet.

Restriktioner om att röja vindfällda träd

Ingen åtgärd. Allmänheten kan kontakta reservatsförvaltaren som avgör om det är en rimlig åtgärd att röja specifika vindfällda träd.

Kulturarvsskyltar

Ingen åtgärd. Gällande uppsättning av stadens kulturarvsskyltar så kan förvaltaren sätta upp dem om de följer naturreservatets utformning. Är det andra skyltar, kors eller liknande, så krävs en tillståndsansökan.

Gemensam genomlysning av föreskrifternas effekter

Miljö- och stadsbyggnadskontoret och teknik- och fastighetskontoret har efter att remissynpunkterna skickats in haft möte med kultur- och fritidsförvaltningen. På mötet diskuterades föreskrifterna och syftet med naturreservatet. Miljö- och stadsbyggnadskontoret och teknik- och fastighetskontoret föreslog några lättnader av föreskrifter rörande till exempel tävlingar i naturreservaten. I stort fanns en samsyn kring reservaten och föreskrifterna.

3.2.4 Teknik- och fastighetsnämnden

Informationen är enkel att förstå och hitta. Nämnden önskar dock att informationen kompletteras i enlighet med nedanstående synpunkter.

Sticklinge föreskrifter

A, punkt 2. Hur gör man med träd som fallit i naturmark och som ligger illa till och som behöver säkras för att till exempel förhindra att man klättrar och kommer i kläm under träd eller rotvälta? Nämnden önskar att detta förtydligas.

A, punkt 7. Nämnden önskar att hundar läggs till i punkten alternativt att hundhagar läggs till i punkten (A) 10.

B, punkt 3. Nämnden önskar att trädfällning och röjning i syfte att bevara och synliggöra kultur och fornlämningar läggs till i punkten.

B, punkt 3 alt punkt 8. Träd behöver ibland tas ned innan en olycka inträffar i området 1 till 2 meter intill gångvägar och spåren. Framför allt är det riskträd som asp och gran som växer intill elljusspår som kan förorsaka kostsamma problem. Nämnden önskar att punkten kompletteras med skrivningar som medger förebyggande underhåll av detta slag.

B, punkt 4. I punkten anges en specifik insekt. Nämnden önskar att man här tar höjd för att det i framtiden kan bli angrepp av en eller flera andra insekter och därmed möjliggöra åtgärder som då kan bli nödvändiga.

C, Nämnden önskar att föreskrifterna ska omfatta en generell bestämmelse avseende tillståndsplikt för kommersiell verksamhet i naturreservatet.

C, Nämnden önskar att punkten "Förbud mot införande av främmande växt- och djurarter" och punkten "att fåglarnas häckningsperiod fredas från skogliga åtgärder" ska läggas till.

Allmänna frågor kring föreskrifterna:

Nämnden undrar om skrivningarna i föreskriften innebär att tillstånd behövs för åtgärder vid till exempel en akut vattenläcka?

Nämnden önskar att föreskrifterna ses över med hänsyn till vad som kan skrivas in om hundrastområde eller hundhage, till exempel utbredning, placering, utformning och antal hundar.

Nämnden önskar att det säkerställs att underhåll av stadens anläggningar, exempelvis lekparken, kan utföras.

Sticklinge skötselplan

Nämnden önskar att skrivningarna om skötselåtgärder kring och i fornminnen i skötselplanen utvecklas och utökas. Skrivningarna bör även omfatta nedtagning av träd som växer i ruiner eller fornlämningar.

Nämnden önskar att skrivningar om ängsskötsel utvecklas och utökas för att förtydliga tillvägagångssätt och önskat resultat.

På sida 17 anges: ” Näringsrika och artrika näringsfattiga marker bör inte ingå i samma betesfälla”. Nämnden önskar att skrivningen skärps till ”ska inte ingå”.

Artlistan på sida 40: Nämnden önskar att nämnda arter för att förtydliga delas in i grupper som till exempel växter, svampar, djur och lavar.

Inget anges om hundrastområde eller hundhage då det i dag saknas en sådan yta här. I det fall en sådan yta tillskapas i framtiden önskar Nämnden att planen anger hur en hundhage ska utformas samt skötselmålbilden för hundrastområde.

Allmänna frågor kring skötselplanen:

Har servitutet bakom tre fastigheter intill Tyktorpsvägen uppmärksamrats, för att försäkra att reservatgränsen ligger utanför detta område.

Två mindre parkeringsytor har nyligen anlagts längre in på Abborrstigen. Förslaget till nya parkeringsplatser intill Abborrstigen/Abborrvägen kan tas bort från kartan.

Finns det möjlighet att komplettera med ett stycke kring skötselplanen och budgetering?

Särskilda yttranden (2 stycken)

1. § 59 Yttrande över förslag till nytt naturreservat vid Sticklinge

Centerpartiet välkomnar utökning av naturreservat Långängen-Elfvik samt nytt naturreservat i Sticklinge. De föreslagna utökningarna ligger väl i linje med vår motion ”Skydda mer värdefull natur på Lidingö” från 2019 både i Sticklinge och utökning i Elfviksskogen samt Mölna ängar. I decennier har Centerpartiet arbetat för

naturreservat som binder samman en grön kil från norra Lidingö till södra kusten, exempelvis 2000.

De delar som i nuvarande förslag inte ingår som Centerpartiet önskar ska inkluderas är utvidgning av naturreservatet norr om Kottla gård inom området som ägs av Lidingö stad och Lidingö stads tomt AB samt utökning av naturreservatet söder om Kottlasjön så att naturreservatet går hela vägen från Kottlasjön ner till Lilla Värtan. Vi anser också att det är av vikt att ha en fortsatt dialog om ytterligare utökning av dessa reservat, framför allt söder om Kyrkviken.

I vissa fall i Sverige har utvidgning av naturreservat till exempel försvårat orienteringsklubbarnas tävlingsverksamhet och uppsättning av orienteringsbanor i terräng inom naturreservatet. Ett av syftena med dessa naturreservat är att tillgängliggöra naturen för rekreation. Centerpartiet förutsätter därmed att naturreservatsbestämmelserna möjliggör för olika typer av verksamhet som är viktig för rekreation och möjlighet att upptäcka skogen för Lidingöbor.

2. § 59 Yttrande över förslag till nytt naturreservat vid Sticklinge

Miljöpartiet har sedan länge föreslagit ett naturreservat i Sticklinge och vi välkomnar föreliggande förslag. Vi konstaterar att skötselplanen rymmer många positiva inslag såsom skapande av död ved, flerskiktad skog och "evighetsträd" – åtgärder som lär gynna öns biologiska mångfald och skogsmarkens inlagring av kol. Skötselplanen är ambitiös och dess förverkligande förtjänar en motsvarande budget.

Miljöpartiet ser också positivt på att antalet remissinstanser har ökat betydligt jämfört med när t. ex. miljöprogrammet togs fram. Det stärker den lokala demokratin på Lidingö.

Miljöpartiet föreslår:

att punkten "Förbud mot införande av främmande växt- och djurarter" läggs till under "C. Ordningsföreskrifter" (förbudet finns i föreskrifterna för Långängen-Elfvik, C, fjärde punkten).

att fåglarnas häckningsperiod fredas från skogliga åtgärder;

att den generella riktlinjen kring skapande av död ved formuleras "Skapa död ved i form av högstubbar eller ringbarkning av **företrädesvis** asp och björk..." (s. 37); detta då även gran, al, m. fl. ger värdefulla högstubbar på lämpliga platser;

att ängsskötseln regleras tydligare, med uttalade krav på upptag och bortförsel av slaget material åtminstone på de artrikaste ängarna;

att ängsväxter som eventuellt sås in har svenskt ursprung, helst lokalt (s. 51).

Miljö- och stadsbyggnadskontorets kommentar

Träd som fallit i naturmark, föreskrift A2

Föreskriften kommer att förtydligas.

Hundhagar i föreskrifterna, A7

Hundhagar läggs till i föreskrift A-föreskrifterna.

Trädfällning och röjning vid fornlämningar, föreskrift B3

Ingen åtgärd. Detta täcks in av föreskrifterna.

Riskträd intill spår etcetera, föreskrift B3 alternativ B8

Ingen åtgärd. Detta täcks in av föreskrifterna.

Granbarkborren, föreskrift B4

Ingen åtgärd. Det finns i dagsläget ingen annan insekt som orsakar liknande storskaliga problem som granbarkborren. Det är inte brukligt att ha föreskrifter mot sådant som inte är ett hot eller kan bli ett hot mot syftet med reservatet i dagens läge.

Tillståndsplikt för kommersiell verksamhet

Ingen åtgärd. I ett naturreservat kan man endast reglera olika aktiviteter och verksamheter genom att föreskriva förbud eller på annat sätt reglera dessa i de fall dessa aktiviteter eller verksamheter riskera påverka syftet med reservatet.

Förbud mot införande av främmande arter

Åtgärdat enligt förslag.

Tillstånd för åtgärder vid akut vattenläcka

Föreskriften gällande markledning med mera kommer att revideras för att täcka in möjligheten att åtgärda t.ex. akuta vattenläckor.

Föreskrifter gällande hundhagar och utformning

Ingen åtgärd. Lämpligast sker en bedömning i tillståndsprocessen. Detta eftersom olika platser har olika förutsättningar

Utveckla text kring skötselåtgärder av fornminnen

Texten kommer att kompletteras med information kring skötsel av fornminnen.

Utveckla text om ängsskötsel

Angående skötsel av ängar är det viktigt att staden ser till målbilden och att skötselmetoden inte är för snävt skriven eftersom Lidingö stad ämnar följa den senaste forskningen och följa goda praktiska exempel. Dock har texten i skötselplanen kompletterats något avseende bland annat att växtmaterialet från artrika ängar ska tas upp och forslas bort.

Textändring sida 17 gällande betesfällor

Åtgärdat enligt förslag.

Dela upp artlistan i artgrupper

Ingen åtgärd. Artlistan har tagits bort på grund av osäkerhet kring vissa arters förekomst i reservatet.

Hundrastområde

Ingen åtgärd. Lämpligast sker en bedömning i tillståndsprocessen. Detta eftersom olika platser har olika förutsättningar.

Servitut bakom fastigheter

Miljö- och stadsbyggnadskontoret har låtit Lantmäteriet utföra en fastighetsutredning i syfte att identifiera sakägare inom naturreservatet. Servitut och ledningsrätter gäller i reservatet. Beroende på servitut undantas rättighetsinnehavaren från vissa föreskrifter. Undantag från föreskrift gäller endast för det som uttryckligen anges i servitutet (t.ex. vägservitut).

Underhåll av stadens anläggningar

Så länge åtgärderna inte bryter mot något av naturreservatets föreskrifter kan stadens anläggningar underhållas. Skulle något åtgärd som bryter mot föreskrifterna behöva utföras finns alltid möjligheten att söka tillstånd eller dispens. Ett tillstånd eller dispens ska vara förenligt med syftet och föreskrifterna för det skyddade området. Vid dispensansökan behövs även särskilda skäl.

Förvaltaren har även undantag från vissa föreskrifter och kan utse någon att utföra åtgärder om det tillgodoser syftet med naturreservatet.

Ta bort förslag om parkeringsplatser från kartan

De parkeringsplatser som anlagts längs Abborrhälsgränd ligger ungefär på den plats som anges på kartan i Bilaga D i skötselplanen. Parkeringssymbolen kommer flyttas något så att den ligger mitt emellan de två nya parkeringarna.

Budgetering av skötselplan

Hur den långsiktig finansieringen av förvaltning av reservatet ska ordnas överlämnas till tekniska förvaltningen och dess nämnd.

Särskilda yttranden

Yttrande 1

Utökning av naturreservatets föreslagna gränser

Ingen åtgärd. Reservatsgränsen i remissversionen grundar sig på en välförankrad och grundlig genomgång mellan kommunalråden och miljö- och stadsbyggnadskontoret och kommer att kvarstå.

Naturreservatsbestämmelserna ska möjliggöra för orienteringsklubbens verksamhet

Ingen åtgärd. Föreskrifterna hindrar inte orienteringsklubbens verksamhet. Syftet med föreskrifterna är bland annat att minska störningen mellan olika friluftslivsutövare och att värna den biologiska mångfalden. Detta så att

naturreservatets värden långsiktigt kan bevaras för både friluftslivet och den biologiska mångfalden.

Yttrande 2

Förbud mot införande av främmande arter

Åtgärdat enligt förslag.

Skogliga åtgärder under fåglarnas häckningsperiod

Miljö- och stadsbyggnadskontoret instämmer i att skogliga åtgärder åtminstone inte ska planeras att utföras under fåglarnas huvudsakliga häckningsperiod. Texten kommer att revideras.

Generell riktlinje kring skapande av död ved

Åtgärdat enligt förslag.

Reglera ängsskötseln tydligare

Angående skötsel av ängar är det viktigt att staden ser till målbilden och att skötselmetoden inte är för snävt skriven eftersom Lidingö stad ämnar följa den senaste forskningen och följa goda praktiska exempel. Dock har texten i skötselplanen kompletterats något avseende bland annat att växtmaterialet från artrika ängar ska tas upp och forslas bort.

Ängsväxter ska ha svenskt, helst lokalt ursprung

Miljö- och stadsbyggnadskontoret instämmer i att växter med lokalt ursprung är det bästa alternativet. Dock kan det vara komplicerat att få tag i lokala fröer. Texten i skötselplanen har reviderats avseende att naturligt förekommande svenska frökällor bör nyttjas och inga potentiellt invasiva växtsorter får användas.

3.2.5 Utbildningsnämnden

Utbildningsnämnden har tagit del av förslagen till nytt naturreservat vid Sticklinge samt ett utökat naturreservat Långängen-Elfvik med tillhörande skötselplaner som miljö- och stadsbyggnadskontoret har tagit fram på uppdrag av kommunstyrelsen.

Utifrån utbildningsnämndens olika verksamheter och ansvarsområde så ser nämnden positivt på ett utökat naturreservat Långängen-Elfvik och ett nytt naturreservat vid Sticklinge. Syftet och motiven med de två förslagen är att utöka naturreservaten på Lidingö för att långsiktigt bevara och utveckla ett tätortsnära naturskogsområde med rik biologisk mångfald hos främst ek- och tallmiljöer, kustmiljöer och kulturhistoriska miljöer. Utökningen av reservaten ger stora möjligheter för upplevelsevärden och ett mångsidigt friluftsliv samtidigt som höga biologiska värden hos natur- och vattenmiljön samt kulturmiljölandskapet säkerställs. Nämnden ser positivt på det övergripande målet att bevara och utveckla Lidingös variation av värdefulla naturtyper och kulturlandskap vilket är nära sammankopplat med möjligheten till varierande rekreation och friluftsliv av hög kvalitet. Just rikedomen och variationen av naturtyper ger en möjlighet till ett attraktivt friluftsliv och en lärorik utomhuspedagogik. Många av

utbildningsnämndens verksamheter har en del av sin verksamhet utomhus i dessa naturområden.

Under skoltid bedriver många grundskolor och förskolor naturstudier och utomhuspedagogik i befintliga reservat och även i de delar som nu är på förslag att bli reservat. Under fritidshemstid så är en populär aktivitet att ha "utedag" i dessa naturområden. Att fortsätta med dessa aktiviteter och med andra aktiviteter som friluftsdagar, idrottsdagar, övernattningar med mera är inget som kommer att påverkas negativt med förslaget med utökningen av naturreservaten. Dessa typer av verksamheter kan fortsätta att bedrivas så länge som ordningsföreskrifterna och reglerna för vad som är tillåtet inom naturreservaten följs. Ordningsföreskrifterna finns att ta del av i tjänsteskrivelserna för beslut och föreskrifter gällande Sticklinge naturreservat KS/2022:167 och för Långängens-Elfviks naturreservat, KS/2022:168.

Att utöka och sköta dessa reservat enligt föreslagna skötselplaner ger verksamheterna en fortsatt positiv naturupplevelse med möjlighet till att ta del utav inte bara träd och växtlighet utan också av insekter, fåglar och smådjur. Tillgängligheten och attraktionen ökar för nämndens verksamheter och även för allmänheten genom anordningar såsom informationstavlor, markerade leder och stängselgenomgångar. Reservatet ska vara tillgängligt för en så stor grupp av allmänheten som möjligt enligt allemansrättens principer, men med de begränsningar som följer av reservatsföreskrifterna.

Skötselplanerna till respektive naturreservat är omfattande, innehållsrika, informativa och utförligt beskrivna på hur skötseln av reservaten ska utföras. Planerna är kopplade till tidigare beslutade styrdokument såsom skötselplan för naturmark, grönplan, blåplan, trädplan och parkprogram.

Utbildningsnämnden och lärande- och kulturförvaltningen saknar kompetens för att ge ett utförligare remissvar på utökningen av naturreservaten och dess skötselplaner. Men förslagen känns väl genomarbetade och kommer troligtvis att innebära en positiv utveckling av Lidingös naturtyper och kulturlandskap, vilket i sin tur kommer att gagna nämndens verksamheter, både i nutid och i framtid.

Särskilt yttrande

Miljöpartiet har sedan länge föreslagit att Långängens-Elfviks naturreservat ska utökas. Det förslag som nu föreligger är en utökning vid Elfvik, runt Kottlasjön samt Mölna. Det ligger helt i linje med våra förslag. För framtiden bör man titta på hur man kan binda ihop naturreservatet hela vägen mellan Kottlasjön och Mölna. I förslaget finns en större glipa mellan dessa, troligtvis med anledning av att den politiska majoriteten vill hålla öppet för att en ny väg ska kunna dras där i framtiden.

Behovet av en ev ny väg och sträckning bör därför utredas med beaktande av att kunna få ihop de båda delarna av naturreservatet på ett bra sätt. Därför är det viktigt att innan en sådan ev framtida vägdragning genomförs, det utreds hur naturskyddsvärdena i hela området från stranden i Mölna upp till det större

naturskyddsområdet skall säkerställas så att barriäreffekten av väg och spårväg minimeras och biotoperna skyddas. Vi stödjer inte en ny väg som kraftigt påverkar naturreservaten negativt.

Vi ser positivt på att antalet remissinstanser ökat betydligt jämfört med när t ex miljöprogrammet togs fram. Det stärker den lokala demokratin på Lidingö. Dessa ska beaktas innan ett slutligt förslag tas fram.

Miljö- och stadsbyggnadskontorets kommentar

Inga åtgärder. Miljö- och stadsbyggnadskontoret noterar synpunkterna.

3.2.6 Lidingö tillgänglighetsråd

Tillgänglighetsrådet är positiva till det nya naturreservatet i Sticklinge samt utökningen av Långängen-Elfvik naturreservat. Planerna har visst tillgänglighetsperspektiv, men det skulle behöva bli ännu tydligare. Vi är medvetna att de båda områdena har mycket högt naturvärde och att ingrepp inte alltid kan göras. Vi menar dock att många värden i naturen också skapas och utgår från människan och därför behöver tillgänglighetsaspekten stärkas.

Badplatser

Fågelöudde badplats och Södergarnsbadet ska justeras för att göras mer tillgängliga enligt planerna. Vid Södergarnsbadet ska den branta backen ses över samt att handikapparkering ska finnas vid bägge badplatser. Då ingen badplats vid havet på vår ö är tillgänglighetsanpassad, kräver vi att åtminstone en av dem görs fullt tillgänglig. Det handlar om att fler åtgärder behövs. Hela vägen från parkeringsplatsen till badplatsen måste ses över. Sedan behöver en liten stig med hård beläggning anläggas på sanden, så att en rullstol eller rollator kan komma fram. Bryggan i sig behöver sedan en ramp. Ta gärna inspiration av hur rampen anlagts vid Kottlasjöns strand, eller vid badet i Grisslinge på Värmdö.

Toaletter

I det blivande naturreservatet i Sticklinge finns i dag ingen toalett. Vi önskar att möjligheten till att en tillgänglig toalett byggs på parkmark ses över, där naturvärdena är lägre. I Långängen-Elfvik finns toaletter, men vi önskar att det görs en inventering för att säkerställa att minst en är tillgänglig.

Promenadstråk och leder

Tillgänglighetsrådet vill att branta och längre backar vid vägar och leder kompletteras med ledstänger för att öka tillgängligheten.

En av tillgänglighetsrådets allra viktigaste frågor för tillgänglighet och säkerhet på ön är att gång- och cykelbanor måste separeras. Då vägarna redan finns i de två naturreservaten vill vi att staden på bästa sätt separerar dem. Till exempel den gång- och cykelbanan från Södergarnsvägen ut mot Elfvik som i dag är dubbelriktad utan markering på marken, vilket gör den mycket riskfylld för personer med syn- och hörselnedsättning. Detsamma gäller Södergarnsvägen, speciellt backen ner mot

Södergarnsbadet, där både gång- och cykelväg saknas helt. Vi ser också behov att se över gångvägens utformning då backen är brant och bör därför kunna utformas som en serpentinväg.

Miljö- och stadsbyggnadskontorets kommentar

Anpassning av badplatser, toaletter och spår

Miljö- och stadsbyggnadskontoret instämmer i att det finns behov av att tillgänglighetsanpassa naturreservatet på utvalda platser.

Teknik- och fastighetsnämnden har antagit en handlingsplan för fysisk tillgänglighet på allmän platsmark. I den finns ett mål om som specifikt berör stadens naturområden. Åtgärder ska genomföras för att förbättra tillgängligheten till Lidingö stads park- och naturområden. Under målet finns följande beskrivning:

”Kunskapen om tillgängligheten i Lidingös park- och naturområden är relativt god, tack vare en tidigare inventering. Det finns behov av att göra en prioritering och välja ut vilka park- och naturområden som dels har goda förutsättningar för att få god tillgänglighet, dels har viktiga naturvärden eller funktioner som bör göras tillgängliga för alla, till exempel bad, fiske eller fågelskådning. Syftet med att välja ut viktiga och representativa naturmiljöer är att kunna koncentrera åtgärderna till vissa platser för att kunna inkludera större delar av befolkningen på dessa platser. Det behövs också en åtgärdsplan för att åtgärda enkelt avhjälpna hinder på befintliga lekplatser”.

Tillgänglighetsrådets synpunkter noteras och kommer att lyftas fram vid kommande arbete med anpassning av naturområdena. När naturreservatet har bildats finns det möjlighet att söka tillstånd och dispens för åtgärder som behövs för att till exempel tillgänglighetsanpassa delar av naturreservatet.

3.3 Privatpersoner

3.3.1 Privatperson 1

Jag vill första och främst säga att jag ställer mig mycket positiv till förslaget av det nya naturreservatet i Sticklingen samt utökningen av naturreservatet i Elfvik. Det som gör Lidingö till en attraktiv boendeplats är dess natur och då särskilt den naturliga och orörda naturen som finns i vår närhet.

Som boende på X ser jag ut över skogen och tillbringar nästan varje dag i skogarna och på klipphällarna. Här promenerar och springer jag, plockar bär och svamp, har picknickar året om, betraktar rådjuren leka och fostra sina små Bambi, lyssnar och tittar på fåglarna, njuter av skogen och utsikterna. Sommartid badar jag från klipporna och vindskydden med grillmöjligheten gläds jag åt tillsammans med mina nära och kära. Naturen i Sticklingen var avgörande för mitt val av att bosätta mig här och det är väldigt glädjande att den nu ska bevaras genom att göra det till ett naturreservat. Tack för det!

Eftersom jag från mitt hem ser ut över skogen som utgör den östra delen av naturreservatet, önskar jag att naturreservatsgränsen går ända fram till vårt bostadsområde. I remiss-dokumentet som heter "Skötselplan för Sticklinge naturreservat", i avsnitt "1.3 Platsgeografisk beskrivning" på sidan 6 av 47 står det i sista meningen "Vidare i öster, mot södra Sticklinges fastigheter, men här med en buffertzonen mot bebyggelsen och till sist mot Sticklinge golfbana i sydost."

Jag undrar vad som menas med "buffertzonen mot bebyggelsen"? Varför lämnas denna buffertzonen och vad kan den komma att användas till i framtiden? Varför drar man inte reservatsgränsen ända fram till fastighetsgränserna så som man gör i Islinge och Norra Sticklingen? Åter igen, jag önskar att naturreservatsgränsen går ända fram till fastighetsgränsen för vårt bostadsområde.

Miljö- och stadsbyggnadskontorets kommentar

Buffertzonen

Ingen åtgärd. Anledningen till att gränsen inte dragits ända fram till bostadshuset är att det var praktiskt att lägga gränsen längs en fastighetsgräns. Zonen mellan reservatet och bebyggelsen är *natur* i detaljplanen och det skyddar mot bebyggelse av detta område.

3.3.2 Privatperson 2

Bra, jag röstar för ert förslag att utöka naturreservatet.

Miljö- och stadsbyggnadskontorets kommentar

Ingen åtgärd. Miljö- och stadsbyggnadskontoret noterar synpunkten.

3.3.3 Privatperson 3

Jag älskar Lidingö just för att det är så grönt och fint. Nära till naturen. Jag tycker absolut att man ska både utöka naturreservatet vid Långängen och göra nytt naturreservat vid Sticklinge. Vi behöver inte mera byggnader på Lidingö! Vi har bara en planet, låt den vara grön!

Miljö- och stadsbyggnadskontorets kommentar

Ingen åtgärd. Miljö- och stadsbyggnadskontoret noterar synpunkten.

3.3.4 Privatperson 4

Jag anser att Larsbergs skogslänga bör vara beskyddad.

Miljö- och stadsbyggnadskontorets kommentar.

Ingen åtgärd. Området kan komma att utredas som ett kommande biotopskyddsområde.

3.3.5 Privatperson 5

Jag ser inga rimliga anledningar till utökat naturreservat på Lidingö. Man behöver inte förändra allting som idag funkar bra. Sjukt dåligt förslag och waste av tid.

Miljö- och stadsbyggnadskontorets kommentar

Ingen åtgärd. Miljö- och stadsbyggnadskontoret noterar synpunkten.

3.3.6 Privatperson 6

Förslaget är bra förutom att det blir automatiskt kopplingstvång på hundar. Nya området bör ha tillägg att det inte är kopplingstvång utan lydiga hundar får gå okopplade. Vi som har haft o kommer att ha hundar som lyder utan koppel måste också få ha utrymme i Lidingös skog o mark. Inga fler områden med automatiskt kopplingstvång.

Miljö- och stadsbyggnadskontorets kommentar

Ingen åtgärd. I Sticklinge naturreservat måste hunden vara kopplad endast i beteshagar och på motionsspår. I övrigt råder inte koppeltvång.

3.3.7 Privatperson 7

Denna synpunkt skickas av mig som privatperson och boende i Sticklinge och har inget med X eller med mitt arbete att göra.

I Sticklinge har vi väldigt få ytor avsatta för idrott. I dagsläget finns endast Kyttinge konstgräsplan samt eventuellt Isbiten för Sticklinges unga att utöva idrott. Kyttinges konstgräsplan har dessutom varit omdiskuterad och inga matcher anordnas i dagsläget där.

Som komplement finns Abborrhägen som är en av de få ytor som lämpar sig för det ändamålet. Jag anser att det vore synd att inkludera Abborrhägen och på så sett låsa in den i naturreservatet. Det begränsar möjligheterna för framtida användning, i första hand idrott. Redan nu är det en yta med mycket spontanidrott. Det är ett också ett område som är tillgängligt för alla Sticklinges boende. Var skulle annars framtidens idrott för boende i Sticklinge utövas?

Naturvärdena är relativt triviala med ängsmark av naturvärdesklass 4.

Med förhoppning om att synpunkten tas upp.

Miljö- och stadsbyggnadskontorets kommentar

Ingen åtgärd. Abborrhägen är viktig ur ett ekologiskt perspektiv. Den har fina torrängspartier, stor utvecklingspotential och angränsar till värdefull ekskog med hög naturvärdesklass. I närområdet ligger även ett område av högsta naturvärdesklass samt en skoglig nyckelbiotop utpekad av Skogsstyrelsen. Kombinationen av blomrik ängsmark och värdefull skog har stor betydelse för många fåglar, insekter och fladdermöss som är beroende av tillgång till både skog och öppen blomrik ängsmark där de kan finna boplatser, skydd och föda.

Upplevelsevärdena av ängsmark är även de höga. Öppna ängar ger också möjlighet till lek och utbildning för barn och unga. Mot bakgrund av detta samt att det finns få ängsmarker och politiska mål om att öka ängsarealen kommer föreslagen gränsdragning kvarstå.

3.3.8 Privatperson 8

Det är viktigt att hela Abborrparken undantas från det planerade naturreservatet.

Området ligger centralt för många Sticklingebor, även nära förskola och skola och bör vara flexibelt för framtida utveckling. Parken är lämplig och används redan för lek och idrottsaktiviteter. Hur kan området vilja användas i framtiden? Tex isbiten, gym och en mer etablerad fotbollsplan mm kan med fördel läggas där. Enligt naturvårdsverket riktlinjer ligger större delen av parken i störningszon grön (låg störning).

Längre österut ligger en park i Kyttinge, Kyttingeparken som idag är starkt ljudförorenad och ligger i den av naturvårdsverkets gradering av störning, klassen orange (den mest problematiska).

Kyttingeparken ligger i en dal som topologiskt förstärker ljudet. Jag bor intill parken sedan 25 år och har upplevt hur kommunen lägger mer verksamhet här utan hänsyn till naturvårdsverkets rekommendationer, att ha kontakt med oss närboende. Vi kommer inte att acceptera detta längre. Vi är 5 hushåll som tycker det är viktigt att verksamheten här minskar. I Abborrparken finns det goda möjligheter att bygga om för idrottsverksamhet. Det vore även bra att förstärka naturvärdena genom att gräva fram det tidigare kulverterade diket i Abborrparken för en bättre och rikare natur.

Vi hoppas på en klokare och omtänksammare planering av Lidingö stads mark.

Miljö- och stadsbyggnadskontorets kommentar

Undanta Abborrängen från naturreservatet

Abborrängen är viktig ur ett ekologiskt perspektiv. Den har fina torrängspartier, stor utvecklingspotential och angränsar till värdefull ekskog med hög naturvärdesklass. I närområdet ligger även ett område av högsta naturvärdesklass samt en skoglig nyckelbiotop utpekad av Skogsstyrelsen. Kombinationen av blomrik ängsmark och värdefull skog har stor betydelse för många fåglar, insekter och fladdermöss som är beroende av tillgång till både skog och öppen blomrik ängsmark där de kan finna boplatser, skydd och föda.

Upplevelsevärdena av ängsmark är även de höga. Öppna ängar ger också möjlighet till lek och utbildning för barn och unga. Mot bakgrund av detta samt att det finns få ängsmarker och politiska mål om att öka ängsarealen kommer föreslagen gränsdragning kvarstå.

För att minska den upplevda störningen har staden gjort flera anpassningar gällande lekplatsen, till exempel flyttat lekutrustning, grillhus med mera. Staden har också löpande kontakt med fotbollsklubben angående hänsyn till de närboende.

Öppna upp kuverterade diken

Miljö- och stadsbyggnadskontoret instämmer i att öppna upp kuverterade diken kan vara god idé för att gynna den biologiska mångfalden. Det kommer i så fall bli ett projekt längre fram i tiden.

3.3.9 Privatperson 9

Yrkande på att hela Abborrhyparken undantas från det planerade naturreservatet i Sticlingle.

Området Abborrhyparken ligger i centralt läge för många Sticlinglebor. Det är även nära till förskola och skola och bör vara flexibelt för framtida utveckling.

Parken är lämplig för och används redan för lek och idrottsaktiviteter. Och för framtiden kan tex Isbiten, och en mer etablerad fotbollsplan med fördel läggas där. Enligt Naturvårdsverket riktlinjer ligger större delen av Abborrhyparken i störningszon grön (låg störning för omgivningen).

Eftersom man i kommunen vill satsa på och utöka möjligheter för lek och idrott bör Abborrhyparken finnas som en sådan möjlighet på grund av det lämpliga läget. Särskilt eftersom kommunen samtidigt inte visat hänsyn till närboende som tex i ärendet att bygga ut Kyttingeparken till en eventpark, så borde fler områden komma i fråga ifall man i kommunen vill driva en sådan utveckling.

Som referens, idag är närboende i Kyttinge ytterst kritiska till utbyggnad av aktiviteter i Kyttingeparken, som idag är starkt ljudförorenad och ligger i den av Naturvårdsverkets gradering av störning, klassen orange (den mest problematiska).

Abborrhyparken är ett mycket bättre alternativ till utökade lek- och sportaktiviteter än

Kyttingeparken som ligger i en dal som topologiskt förstärker alla ljud i parken och skapar stor stress för alla närboende.

Miljö- och stadsbyggnadskontorets kommentar

Se miljö- och stadsbyggnadskontorets kommentar under privatperson nr 8.

3.3.10 Privatperson 10-11

Synpunkt

Undanta/exkludera den så kallade Abborrhyparken från förslaget angående det nya naturreservatsområdet.

Bakgrundsinformation

Att inkludera Abborrhyparken i det nya naturreservatet är att helt utestänga en nyetablering av till exempel konstgräsplan, linbana, isbana, tennisbana och en utökad lekpark vilket känns fel väg att gå speciellt med tanke på dagens aktivitetsgrad och belägningsgrad på andra anläggningar. Så här långt har Lidingö Stad koncentrerat sina ansträngningar vad det gäller konstgräsplan, isbana samt en utökad lekpark i Kyttingeparken vilken ligger helt fel placerad för de flesta Sticlingleborna eftersom de måste ta bilen för att åka till Kyttingeparken. Kyttingeparken är mycket hårt belastad och bogningsgraden tillsammans med spontanaktiviteter genererar mycket buller och störningar, något som skulle kunna (delvis) avhjälpas med en nyetablering av en konstgräsplan i just Abborrhyparken. Abborrhyparken är dessutom mycket bättre placerad eftersom parken ligger i

Sticklinge där 95% av nyttjarna finns och bör således ställas till förfogande för just Sticklingeborna.

Orsak till synpunkt

Ytan i Abborrparken måste finnas till hands för en eventuell expansion av till exempel konstgräsplan och/eller utökad lekpark för Sticklingeborna. Denna yta bör således exkluderas från det nya förslaget. Dessutom ligger det en lekpark idag samt en provisorisk gräsyta som ingen nyttjar och en nyetablering av en miljövänlig konstgräsplan skulle inte påverka miljön negativt eller påverka naturreservatet i sin helhet.

Miljö- och stadsbyggnadskontorets kommentar

Se miljö- och stadsbyggnadskontorets kommentar under privatperson nr 8.

3.3.11 Privatperson 12

Jag är själv boende och uppväxt på Lidingö och just ovan områden är de områden som jag mest uppskattar och brukar hänvisa till Lidingös "pärlor". Jag tycker det är en självklarhet att dessa områden ska klassas som naturreservat för att skyddas och bevaras för dagens lidingöbor men även för framtida generationer. Jag skulle gärna se en större yta runt Sticklinge klassades som naturreservat ända ifrån Grönstaområdets fält och hela området som sträcker sig kring "Lidingö-milen". Likaså borde hela Kyrkviken med dess natur och djurliv på båda sidorna klassas som naturreservat. Det är en ynnest att som Lidingöbo kunna åtnjuta av den fantastiska natur som dessa områden ger oss.

Områdena används flitigt av både promenadflanörer såsom idrottare (löpare/skidåkare/skridskoåkare/kanotister mfl) samt besökare. Områdena besöks också året om oavsett väderlek.

Om jag får önska så skulle jag gärna se fler möjligheter till längdskidåkning på Ön. Dels när det väl kommer snö så att Elvikslandet spåras från Lidingö Kyrka via Kyrkviken ända ut till Elfviks gård såsom det gjordes för några år sedan när det kom mycket snö. För de snöfattiga åren skulle jag gärna se att kommunen satsade på att återupprätta en större konstgjord längdskidåkningsbana på Elfvikslandet alternativt på Lidingö golfbana med konstgjord snö och snökanoner precis som Täby kommun har.

Nu när jag har er på tråden så önskar jag även återkoppla kring området runt Ellery Beach Club. Jag tycker det är ett jättetrevligt ställe som jag besökt flera gånger men jag tycker inte det är okej att de/eller ni har tillåtit dem ta hela området och stängslat in hela området nästan ända ned till vattnet. Tidigare kunde vi Lidingöbor gå från parkeringen ända ned till stranden. Det gick även att lägga sig på kullen nedanför hotellet för picknick m.m. Nu behöver man ta trappan som är igenväxt vilket inte alla kan ta tex äldre eller familjer med barnvagn. Vidare har Lidingö kommun slutat att underhålla området så det är helt igenväxt - nästan så att ni inte önskar att vi går dit.

Slutligen, önskar jag att Lidingöborna får tillgång till parkeringen vid Ellery så att man kan ta sig till området om man tex vill ta med sig sin solstol mm för att sedan gå ned genom trapp-passagen. Just nu har Ellery monopol på alla p-platser vilket gör att vi boende måste gå hela vägen från Elviksgård för att ta oss ned till stranden/viken/udden där. Jag hoppas ni ser över ovan snarast då området borde vara mer öppet för oss Lidingöbor såsom det var tidigare.

Miljö- och stadsbyggnadskontorets kommentar

Utökning av naturreservatet

Reservatsgränsen i remissversionen grundar sig på en välförankrad och grundlig genomgång mellan kommunalråden och miljö- och stadsbyggnadskontoret och kommer att kvarstå.

Fler möjligheter till skidåkning

Att anlägga en konstsnöbana är en åtgärd som skulle kräva tillstånd från reservatsföreskrifterna. Miljö- och stadsbyggnadskontoret vidarebefordrar synpunkterna till Lärande -och kulturförvaltningen.

Ellery Beach Club

Ingen åtgärd. Eftersom staden inte äger fastigheten, kan staden inte råda över stängsling, igenväxning eller parkering.

3.3.12 Privatperson 13

Har skickat samma brev som privatperson nr 12.

Miljö- och stadsbyggnadskontorets kommentar

Se miljö- och stadsbyggnadskontorets kommentar under privatperson nr 12.

3.3.13 Privatperson 14

Undertecknad stödjer utökningen av naturreservaten. Särskilt om det därmed går att sätta stopp för slitaget på mark som nu skapas av framför allt cyklar men delvis också ridhästar. Även om det i dag finns uppmärkta spår för cyklar och ridning, används inte dessa av alla som ska göra det. Många utövare vill skapa egna utmaningar med att cykla/rida utanför för dem uppmärkta spår. Och därmed finns många exempel i öns skogsområden på svårt slitage på känslig mark och växtlighet. Att återställa skadorna tar lång tid hur mycket som än läggs in i en bra skötselplan.

Betr. reservatsföreskrifterna vill jag därför framföra synpunkten att - om det att skapa egna spår i reservaten inte redan omfattas - det i föreskrifternas avsnitt A i punkt 11 framgår att skapande av egna spår utanför de uppmärkta likställs med anläggande av idrottsytor och därmed inte är en allemansrätt utan förbjudet utan särskilt tillstånd.

Miljö- och stadsbyggnadskontorets kommentar

Cykling

Angående cykling i naturreservaten kommer en föreskrift som reglerar var man får cykla att tas fram.

Hästar

Miljö- och stadsbyggnadskontoret noterar synpunkten. Hästar får inte ridas utanför ridspår eller vägar. Möjligtvis kan tillfälliga skyltar om ridförbud sättas upp för att påminna ryttare om var det råder ridförbud.

Egna spår

Angående skapandet av egna spår i naturreservaten kommer en föreskrift tas fram som förbjuder anläggandet av spår och stigar.

3.3.14 Privatperson 15

Jag har läst om att det planeras att bygga ut naturreservaten på Lidingö. Det är otroligt kul och viktigt att den fina naturen vi har här på ön bevaras och tas om hand på bästa sätt. Jag är själv en person som vistas ute i våra härliga skogsområden flera timmar per dag. Jag har hundar som jag går långa promenader med varje dag. Jag tycker det är otroligt viktigt som hundägare att respektera de regler som gäller, koppeltvång inom naturreservat områden, och inga lösa hundar som jagar vilt under 1/3-20/8. Däremot vore det väldigt tråkigt att det inte skulle finnas någonstans förutom inhägnade rastgårdar där man kunde låta sin hund få vara fri under kontroll. Jag som hundägare blir lika upprörd som alla andra, när man läser om hundar som jagat och skadat vilt, tyvärr finns det många hundägare som inte bryr sig. Det är dock tråkigt att vi som har koll på våra hundar inte ska kunna fortsätta att vistas i naturen med våra fyrbenta vänner, som det ser ut kommer det inte finnas någonstans ditt vi kan gå med våra hundar utan att de är kopplade.

Miljö- och stadsbyggnadskontorets kommentar

Ingen åtgärd. I Sticklinge naturreservat måste hunden vara kopplad endast i beteshagar och på motionsspår. I övrigt råder inte koppeltvång.

3.3.15 Privatperson 16

Jag har tagit del av förslagen i stadshuset om nytt naturreservat och tycker att samtliga presenterade förslag är bra.

Miljö- och stadsbyggnadskontorets kommentar

Ingen åtgärd. Miljö- och stadsbyggnadskontoret noterar synpunkten.

3.3.16 Privatperson 17

Ang. Naturreservat i Sticklinge – dokument "Remiss om förslag till skötselplan" kap 2.2.7 tycker jag att ni bör ni nämna traditionell slåtter med lie som en möjlighet på vissa (mindre?) ängar/ängsavsnitt med högt värde. Detta görs på flera andra platser i landet och kan handlas upp av professionella entreprenörer. Borde kunna lämnas som en möjlighet även här.

Miljö- och stadsbyggnadskontorets kommentar

Ingen åtgärd. Miljö- och stadsbyggnadskontoret instämmer att det är en möjlighet att slå med traditionell lie och att detta kan vara fördelaktigt på mer svårtillgängliga ytor. Kontoret bedömer dock att slåttermetod inte behöver preciseras i skötselplanen. Lidingö stad ämnar följa den senaste forskningen och följa goda praktiska exempel och skötseln ska, i möjligaste mån, vara platsanpassad.

3.3.17 Privatperson 18

A Föreskrifter med stöd av 7 kap 5 § MB inskränkningar i rätten att använda mark- och vattenområde. FEL TOLKAD Texten felciterad.

7 kap. 5 § MB JUNO/Karnov

I ett beslut om att bilda naturreservat skall skälen för beslutet anges.

I beslutet skall också anges de inskränkningar i rätten att använda mark- och vattenområden som behövs för att uppnå syftet med reservatet, såsom förbud mot bebyggelse, uppförande av stängsel, upplag, schaktning, täkt, uppodling, dikning, plantering, avverkning, jakt, fiske och användning av bekämpningsmedel. En inskränkning får innebära att tillträde till området förbjuds under hela eller delar av året.

Om det senare visar sig finnas nya skäl eller behövas ytterligare inskränkningar för att uppnå syftet med skyddet, får länsstyrelsen eller kommunen meddela beslut om detta.

Lika så är 7 kap 6 § MB Feltolkad. Det kan upplevas att de bara är omkastade men så är det inte.

7 kap. 6 § MB

Om det behövs för att tillgodose syftet med ett naturreservat, får länsstyrelsen eller kommunen förplikta ägare och innehavare av särskild rätt till fastighet att tåla sådana intrång som att det inom området anläggs vägar, parkeringsplatser, vandringsleder, raststugor, tältplatser, badplatser, sanitära inrättningar eller liknande anordningar, bereds tillträde till mark för allmänheten där allmänheten annars inte har rätt att vistas, utförs gallring, röjning, slåtter, plantering, betesdrift, avspärrning eller liknande åtgärder, eller genomförs undersökningar av djur- och växtarter samt av mark- och vattenförhållanden.

Tydliggöras i föreskrifterna

För att undvika konflikter och byråkrati och så att Naturreservatet kan bildas på ett smidigt sätt. Måste det tydliggöras att privata fastigheter är undantagna reservatsföreskrifterna.

Då ett Naturreservat ökar trycket i området så måste fastighetsägarna få stängsla sina fastigheter om de så önskar. Dels för att hålla ute allmänheten och dels för att hålla inne husdjur, barn, dementa och inte störa de boende. Acceptera inte att de får en hemfridzon i form av en tomtplats för det innebär att kommunen tar privatmark till sina egna intresse utan ersättning.

Det har varit så mycket subjektiva värderingar om vad som är bevarande värd kulturmiljö så det måste identifieras och beskrivas vad som är bevarandevärd.

Skogsbrukare gör gröna skogsplaner på mikronivåer, det kan inte vara svårt att identifiera, beskriva och koordinat bestämma värdefulla träd och biotoper.

Räkna gärna ut hur stor yta av Lidingö som därefter kommer att vara skyddad i procent av totalen.

Se även kommentarerna till Naturreservatsförslaget Elfvik-Långängen.

Föreskrifterna

A Föreskrifter med stöd av 7 kap 5 § MB inskränkningar i rätten att använda mark- och vattenområde. FEL TOLKAD Texten felciterad.

Miljö- och stadsbyggnadskontorets kommentarer

I ett beslut om att bilda naturreservat skall skälen för beslutet anges

Skälen anges i beslutet.

7 kap 5 § MB feltolkad

Ingen åtgärd. Inskränkningarna anges som brukligt som A-föreskrifter. Det framgår inte på vilket sätt paragrafen i miljöbalken skulle vara feltolkad. Miljö- och stadsbyggnadskontoret har följt Naturvårdsverkets instruktioner och haft dialog med länsstyrelsens experter. Det står att texten är felciterad, men denna paragraf från miljöbalken har inte citerats.

7 kap. 6 § MB feltolkad

Föreskrifter om markägare och andra rättighetsinnehavares skyldighet att tåla intrång anges som brukligt är som B-föreskrifter. Det framgår inte på vilket sätt paragrafen i miljöbalken skulle vara feltolkad. Miljö- och stadsbyggnadskontoret har följt Naturvårdsverkets instruktioner och haft dialog med länsstyrelsens experter. Föreskrifterna handlar om skyldighet att tåla intrång. I praktiken innebär dessa föreskrifter att förvaltaren av reservatet ges möjlighet att vidta åtgärder enligt

föreskrifterna för att syftet med reservatet ska tillgodoses. Det är inte formulerade som en rättighet i lagen och texten nedan föreslås därför ändras.

”Genom bestämmelserna nedan, ges förvaltaren av reservatet rätt att vidta olika typer av åtgärder för att tillgodose syftet med reservatet.” Ändras till:

Bestämmelserna nedan gör det möjligt för förvaltaren av reservatet att vidta olika typer av åtgärder för att tillgodose syftet med reservatet.

Ändringen görs även i beslutet om Långängen-Elfviks naturreservat.

Privata fastigheter är undantagna föreskrifterna

Ingen åtgärd. Det finns inga privata fastigheter i reservatet. Detta redovisas i så väl beslut, som i beslutskarta och fastighetsförteckning.

Stängsling, privata fastigheter etc.

Ingen åtgärd. Det finns inga privata fastigheter som berörs av reservatsföreskrifterna. Föreskrifterna begränsar inte stängsling eller andra åtgärder på privat mark. Däremot kan det finnas begränsningar i detaljplaner o. dyl.

Subjektiva värderingar om bevarandevärd kulturmiljö

Ingen åtgärd. Detaljer finns i skötselplanen. Det är där de bedöms höra hemma.

Identifiera, beskriva och koordinatbestämma värdefulla träd och biotoper

Ingen åtgärd. Det har gjorts noggranna inventeringar och detaljerna finns i skötselplanen. Det är där de bedöms höra hemma.

Räkna ut hur stor procent som blir naturreservat.

Ingen åtgärd. Naturreservat brukar anges i yta inte i procent av en kommun. Det finns mål och nyckeltal i Lidingös miljöprogram om utökning av skyddad areal och det anges också i ytenheten hektar inte i procent.

Angående stängselgenomgångar och privata fastigheter

Ingen åtgärd. Inga privata fastigheter ska göras tillgängliga, eftersom de inte omfattas av reservatet.

Text om bebyggelse som komplettering till befintlig verksamhet

Texten ” annat än som komplettering till befintlig verksamhet” tas bort.

Avvägningar mellan olika intressen

Ingen åtgärd. Syftet med reservatet är inte enbart friluftsliv- och rekreation utan också naturvärden och kulturhistoriska värden. Vid valet att göra just Sticklinge till nytt reservat så var de höga naturvärdena en viktig faktor.

Hänvisa till allemansrätten.

Ingen åtgärd. Föreskrifter ska inte omfatta det som tydligt regleras i annan lagstiftning, men allemansrätten är i sig ingen lag utan en sedvanerätt, som i många fall är otydlig. De föreskrifter som föreslås tas bort, bedömer miljö- och

stadsbyggnadskontoret ska vara kvar. Miljö- och stadsbyggnadskontoret har i föreskrifterna tagit med det som kontoret bedömer inte täcks av allemansrätten eller är för otydligt i allemansrätten. De föreskrifter som föreslås tas bort är föreskrifter som brukar finnas med i nästan alla naturreservatsföreskrifter. Miljö- och stadsbyggnadskontoret har också i några fall bland annat för tältning infört lättnader jämfört med allemansrätten. Detta kan göras eftersom Lidingö stad är markägare.

Detaljerade kommentarer infogade i beslutstexten

Många av dessa synpunkter är önskemål om mer detaljer i beslutet. Dessa detaljer finns i skötselplanen och det är där miljö- och stadsbyggnadskontoret bedömt att de ska vara. Andra kommentarer har bemötts ovan och ytterligare andra kommentarer har bedömts vara just kommentar mer än förslag till ändringar. En synpunkt som inte bemötts ovan är skyddet av rödlistade arter.

Ta bort föreskrifter som skyddar rödlistade arter

Ingen åtgärd. De flesta rödlistade svampar, lavar, mossor och ryggradslösadjur och många kärlväxter skyddas inte av artskyddsförordningen utan behöver föreskrifter om förbud mot plockning och insamling för att skyddas i reservatet.

Konflikt mellan skogsskötsel för rekreation och för biologisk mångfald

Ingen åtgärd. Många Lidingöbor vill ha naturlig natur. Det visar sociotopundersökningen som gjordes 2013. Miljö- och stadsbyggnadskontorets uppfattning är att många Lidingöbor vill ha en variationsrik omväxlande natur med höga upplevelsevärden. Kontorets bedömning är att konflikten inte är så stor. Med en välgenomtänkt skötsel går det att gynna både rekreativvärden och biologisk mångfald. Utöver att minskad biologisk mångfald är ett av jordens allra allvarligaste miljöproblem, så är en långsiktigt hållbar skötsel viktig för att Lidingöbor även i framtiden ska ha natur att vistas i.

Föreskrift A4. Parkering

Anlägga parkering måste vara möjligt, därför flyttas föreskrift A4 från förbjudna åtgärder till åtgärder som kräver tillstånd.

Föreskrift A5. Kalkning

Det är möjligt att kalkning skulle kunna vara gynnsamt på vissa platser under vissa förutsättningar. Därför tas kalkningen bort från förbudet.

Föreskrift A7. Stängsling

Ingen åtgärd. Om det skulle visa sig i framtiden att stängsling behövs, av annan anledning än den som anges i undantaget, för att uppnå reservatets syften, kan dispens ges.

Föreskrift A9. Ledningar bör kunna bytas utan tillstånd.

Ingen åtgärd. Föreskrift D4 ger de med ledningsrätt undantag från föreskrift A9.

Föreskrift A10 och A11.

Ingen åtgärd. Dessa föreskrifter är inte förbud utan bara krav på en tillståndsprocess, så att åtgärderna genomförs på rätt plats och på ett välgrundat och väl genomtänkt sätt.

5. Revidering av beslut och föreskrifter samt skötselplan

4.1 Revidering av beslut och föreskrifter

4.1.1 Revidering av föreskrifter

Läsanvisning

Förändringar gjorda i föreskrifterna har markerats med understrykning och grön färg. Vissa föreskrifter har reviderats och/eller kompletteras och några föreskrifter har tillkommit. En föreskrift har tagits bort. Dessa förändringar har gjort att numreringen för vissa föreskrifter har ändrats sedan remissversionen. Endast reviderade eller helt nya föreskrifter redovisas nedan.

A-föreskrifter

I naturreservatet är det förbjudet att:

- **A2.** ta bort eller upparbeta dött träd eller vindfälle, undantaget träd som fallit över väg, stig eller in på tomt, eller som av förvaltare bedöms kunna orsaka skada, som får kapas och dras åt sidan.

Kommentar: Efter synpunkt från Teknik- och fastighetsnämnden har föreskriften reviderats enligt ovan.

- **A3.** spränga, schakta, gräva, påla, muddra, dika, utfylla, tippa eller utföra annan mekanisk bearbetning av mark och sediment.

Kommentar: Miljö- och stadsbyggnadskontoret anser att grävning och pålning kan motverka syftet med reservatet varför "gräva" och "påla" lagts till föreskriften.

- **A4.** anlägga väg eller uppställningsplats för lastbilar, och andra större fordon eller maskiner samt asfaltera befintlig grusväg.

Kommentar: Lastbilar är tillagt i föreskriften i stället för husbil, då husbil är ett begrepp som inte definierats i Lag (2001:559) om vägtrafikdefinitioner. Föreskrift A4 har även delats upp i två föreskrifter, se A12.

- **A5.** Kalka, använda kemiska bekämpningsmedel eller konstgödsel.

Kommentar: Miljö- och stadsbyggnadskontoret ser inte att ett förbud mot kalkning krävs. Kalkning är en kostsam åtgärd som kräver en markkartering och är inget som görs lättvindigt.

- **A8.** införa främmande växt- och djurarter.

Kommentar: föreskriften finns i Långängen-Elfviks naturreservat, och bör vara med även i Sticklinge naturreservatet.

Utan tillstånd från Lidingö stad är det förbjudet att:

- **A9.** dra fram ny ledning i mark, vatten och luft. Renovera och gräva om mark- och vattenledningar eller byta ut befintliga markledningar mot liknande eller större ledning, förlägga ny spillvattenledning parallellt med den befintliga samt förnya befintlig luftledning. Undantag från detta gäller för akuta åtgärder vid exempelvis läckor och kabelbrott. I sådana fall ska stadens tillsynsmyndighet underrättas och ges möjlighet att lämna anvisningar t.ex. kring lämpliga försiktighetsåtgärder. Återställandet av marken ska ske i samråd med, och godkännas av, stadens tillsynsmyndighet.

Kommentar: Miljö- och stadsbyggnadskontoret anser att föreskrift A8 och A9 (i remissversionen) hänger ihop. De har därför slagits ihop till en föreskrift: A9. Föreskrift A9 i remissversionen var otydlig och texten har reviderats. Innebörden är i princip densamma, men texten har förtydligats. Den skillnad som finns i innehåll är att det vid akuta åtgärder ställs lite större krav på kontakt med stadens tillsynsmyndighet.

- **A10.** anlägga lekplats, utegym, sport- och idrottsytor, campingplats, hundhage, bikupa eller annan anläggning eller anordning.

Kommentar: Efter synpunkt från teknik- och fastighetsnämnden har *hundhage* lagts till föreskriften, miljö- och stadsbyggnadskontoret anser att ett förtydligande av föreskriften är bra. *Bikupa* har också lagts till eftersom det förekommer problem med att bikupor sätts ut olovligen. Tambin kan konkurrera ut vilda bin (varav många är hotade) om kuporna sätts på fel platser. *Campingplats* har lagts till då miljö- och stadsbyggnadskontoret anser att anläggandet av en campingplats kan motverka syftet med reservatet. *Anordning* har lagts till för att täcka in allt som föreskriften bör gälla.

- **A 12.** anlägga stig, spår, eller parkeringsplats för personbilar (klass 1) och andra mindre fordon, (husbilar klassas som personbilar och har därför tagits bort).

Kommentar: En del av föreskrift A4 flyttas och blir en ny föreskrift, A12. Åtgärderna i föreskrift A12 kräver tillstånd i stället för dispens. Miljö- och stadsbyggnadskontoret bedömer att nya parkeringsplatser eventuellt kan komma att behövas för att uppnå reservatets syften. Anläggandet bör därför inte vara förbjudet, utan kräva tillstånd.

Miljö- och stadsbyggnadskontoret bedömer att anläggande av spår och stigar lämpligast sker genom en tillståndsprövning, varför *stig* och *spår* har lagts till föreskriften.

B-föreskrifter

Markägare, arrendator och annan innehavare av särskild rätt till marken förpliktigas tåla följande anordningar och åtgärder:

- **B2.** anläggning och underhåll av anläggningar för friluftslivet såsom spår, leder, sittplatser, spänger, trätrappor, grillplatser med vedförråd, vindskydd, [toaletter](#), skräpkorgar och liknande anordningar [samt skötsel av vägar och vägkanter](#).

Kommentar: efter synpunkt från Länsstyrelsen har föreskriften kompletterats.

- **B3.** natur- och kulturmiljövårdande skötselåtgärder såsom röjning, naturvårdsgalling, luckhuggning, utfasning av gran i löv- eller tall-dominerade områden, bortförsel av avvercade träd och buskar, ringbarkning eller frihuggning av tall och ek, kvarlämnande och skapande av död ved, slätter, bete, restaurering av tidigare öppna marker genom avverkning av träd, röjning av buskar och stubbfräsning eller likvärdig skötselmetod, insådd av ängsväxter, bränning av fjolårsgräs i ängsmark, skapande av sandblottor för att gynna sandlevade insekter, stängsling för bete [eller ängsskötsel](#), rensning av fria vattenytor, [slyröjning i vägområdet](#), putsning av diken och öppen ängs- och betesmark, fågelholkar som sätts upp på sådant sätt att träden inte skadas, [anläggande av faunadepåer och risupplag](#), samt dränering av gångvägar och spår liksom dikesrensning.

Kommentar: efter synpunkt från Länsstyrelsen har ytterligare exempel på skötselåtgärder beskrivits i denna föreskrift.

- **B5.** hydrologiska åtgärder i form av dämning av bäck samt igenläggning och dämning av diken eller anläggande av damm [eller våtmark](#). Detta får utföras endast om det inte strider mot tidigare lämnade tillstånd (exempelvis markavvattningsföretag) och i övrigt inte skadar marker utanför reservatet.

Kommentar: I arbetet med att ta fram åtgärdsprogram för Lilla Värtan har det framkommit att området skulle kunna vara lämpligt för anläggande av våtmark för fiskek.

- **B9.** åtgärder i syfte att flytta eller upparbeta vindfällan inom reservatet, i de fall vindfällan från stormfällning kan orsaka ett hot mot områdets naturvärden, blockerar spår eller stig, [avsevärt försvårar friluftslivets framkomlighet över betydande arealer](#), eller för att möjliggöra bete.

Kommentar: Efter synpunkt från teknik- och fastighetsnämnden har föreskriften kompletterats.

C-föreskrifter

I naturreservatet är det förbjudet att:

- **C1.** gräva, hacka, borra, klottra, spraya, måla, elda på klippor eller på annat sätt skada berg, jord, sediment eller sten.

Kommentar: Miljö- och stadsbyggnadskontoret anser att klottra och spraya på ovan nämnda objekt motverkar syftet med reservatet, varför föreskriften kompletterats.

- **C2.** bryta kvistar, fälla eller på annat sätt skada såväl levande som döda träd och buskar, undantaget lösa pinnar som får plockas för lek och enklare kojbygge.

Kommentar: Efter synpunkt från kultur- och fritidsnämnden har föreskriften förtydligats enligt ovan.

- **C3.** skada vegetationen, till exempel genom att slå, klippa, klottra, spraya, måla eller gräva upp växter samt plocka växter, mossor och lavar till försäljning.

Kommentar: Miljö- och stadsbyggnadskontoret anser att klottra, spraya och måla på vegetationen motverkar syftet med reservatet, varför föreskriften kompletterats.

- **C6.** Ställa upp lastbil, husvagn, släp, eller liknande över natt på anvisad parkeringsplats.

- **C7.** ställa upp personbil på anvisad parkeringsplats mer än ett dygn.

Kommentar: C6 och C7 var i remissversionen en och samma föreskrift (C6) som har delats upp i två föreskrifter, efter synpunkt Länsstyrelsen. I tillägg har maxgränsen för uppställning av personbil minskats från två till ett dygn, då man de flesta dagar högst får parkera i 24 timmar i följd på parkeringsplatser, utan tillägsskylt, på Lidingö.

- **C8.** framföra motordrivet fordon, inklusive moped, annat än på bilväg, med undantaget elcykel och elsparkcykel som även får framföras på gång- och cykelvägar,

Kommentar: Elcykel klassas inte som motordrivet fordon, så därför har undantaget för elcykel tagits bort från föreskriften. Det är alltså tillåtet att cykla med elcykel på GC-vägar, motionsspår m.m. Det är bara i terrängen som cykel och elcykel inte få framföras.

- **C10.** medföra okopplad hund i beteshagar och motionsspår, undantaget vid arbete med vallning, till exempel av får. Med god uppsikt över hunden och visad hänsyn till de som nyttjar spåren, kan spår tillfälligt korsas.

Kommentar: I nuvarande reservat tillåts arbete med vallning. Miljö-och stadsbyggnadskontoret anser inte att *arbete* med vallning motverkar naturreservatets syften.

- **C13.** sätta upp tavlor, plakat, affischer, reflexer, stigmarkeringar eller liknande, undantaget tillfälliga skyltar i samband med skolverksamhet, ideella förenings tränings- och tävlingsverksamhet, och tillståndgivna aktiviteter, som sätts upp utan att skada träd, med snören, gummiband eller liknande. Alla tillfälliga markeringar ska plockas bort direkt efter genomförd aktivitet. Undantaget är även information på särskilt anvisade anslagstavlor.

Kommentar: För att underlätta för ideella förenings tävlingsverksamhet är dessa också undantagna föreskriften. För att undvika att affischer, stigmarkeringar med mera blir kvar i naturen har föreskriften kompletterats med information om att dessa ska plockas bort direkt efter genomförd aktivitet.

C14. använda störande motordriven anordning för lek eller sport.

Kommentar: denna föreskrift finns Långängen-Elfviks nuvarande reservatsföreskrifter. Föreskriften förbjuder inte användandet av motordriven anordning för lek eller sport, endast om det används på ett störande sätt. Föreskriften hindrar inte heller arbete med motordriven anordning.

- **C15.** cykla eller köra cykel med elmotor i terräng utanför skyltade spår, gång- och cykelvägar.

Kommentar: Föreskriften har tillkommit eftersom det förekommer problem med att cyklister cyklar ute i terrängen vilket sliter hårt på marken.

- **C16.** lyfta eller landa med bemannad luftfarkost.

Kommentar: Att lyfta eller landa med bemannad luftfarkost kan inverka negativt på reservatets syften, varför föreskriften lagts till.

Utan tillstånd från Lidingö stad är det förbjudet att:

- **C17.** sätta upp partytält, tävlingscenter, presenning, alla former av toaletter, bord eller liknande, undantaget mindre bord i samband med skolverksamhet och ideella förenings tränings- och tävlingsverksamhet.

Kommentar: tidigare stod här större bord. Nu har ett undantag för användning av mindre bord lagts till för skolverksamhet och ideella förenings tränings- och tävlingsverksamhet.

- **C18.** anordna tävlingar marknader, filminspelning, bröllop eller andra privata samlingar, event, eller liknande verksamheter med fler än 50 personer, eller om arrangemanget varar i mer än 3 timmar. Undantag gäller för skolverksamhet och ideella förenings träningsverksamhet. Undantag gäller även för ideella

föreningar som får anordna tävlingar med högst 150 personer och som varar i högst 6 timmar.

Kommentar: Maxtiden samt maxantal deltagare vid arrangemang har sänkts eftersom miljö- och stadsbyggnadskontoret bedömer att arrangemangen kan innebära en stor belastning på naturmiljön och störa övriga reservatsbesökare. Men för att underlätta för ideella föreningars träningsverksamhet är dessa nu undantagna föreskriften. Maxgränsen för antal deltagande i ideella föreningars tävlingsverksamhet har höjts till 150 personer.

- **C19.** på ett störande sätt använda radio, musikanläggning, volymstarka musikinstrument, högtalare, visselpipor eller annat som avger ljud av höga volymer (se Naturvårdsverkets riktlinjer för buller).

Kommentar: hänvisningen till Naturvårdsverkets riktlinjer till buller har tagits bort från föreskriften, då hänvisningen var tänkt som en anteckning.

D-föreskrifter

Föreskrifterna under A och C ovan ska inte gälla följande:

- **D3.** Personal inom polisen, kustbevakningen, sjukvården, räddningstjänsten eller kommunal viltvårdare, får vid insatser använda olika typer av fordon och hund. Undantagen gäller för föreskrift C5-8, C10-11, C13, C15-16. Anmälan ska om möjligt göras till förvaltaren och/eller tillsynsmyndigheten i förväg, annars snarast efter genomförandet.

Kommentar: Undantag från föreskrift **C15** och **C16** har lagts till denna föreskrift för att underlätta ovannämnda personals arbete. Föreskrift **C15** lyder: det är förbjudet att "cykla eller köra cykel med elmotor i terräng utanför anordnade spår, gång- och cykelvägar". Föreskrift **C16** lyder: Det är förbjudet att "lyfta eller landa med bemannad luftfarkost".

D4. Servitut och ledningsrätter gäller i reservatet. Beroende på servitut och ledningsrätt undantas rättighetsinnehavaren från föreskrifterna A1-A4, A9, A12 C1-C3, C8, C14. Undantaget gäller endast för det som uttryckligen följer av rättigheten. Riskerar en åtgärd att bryta mot något annat i föreskrifterna så krävs dispens eller tillstånd. Alla arbeten i reservatet måste utföras med stor hänsyn till reservatets värden.

Kommentar: Ordet "servitutet" har bytts ut mot "rättigheten".

Undantag från föreskrift **A1**, **12**, **C3**, **C8** och **C13** har lagts till denna föreskrift för att de med ledningsrätt och servitut inte ska påverkas negativt av reservatsbildningen.

- Föreskrift A1 lyder: det är förbjudet att "avverka, beskära eller skada träd och buskar eller utföra annan skoglig åtgärd".

- Föreskrift A12 lyder: det är förbjudet att "anlägga stig, spår, eller parkeringsplats för personbilar (klass 1) och andra mindre fordon,"
- Föreskrift C3 lyder: det är förbjudet att "skada vegetationen, till exempel genom att slå, klippa, klottra, spraya, måla eller gräva upp växter samt plocka växter, mossor och lavar till försäljning".
- Föreskrift C8 lyder: det är förbjudet att "framföra motordrivet fordon, inklusive moped, annat än på bilväg".
- Föreskrift C13 lyder: det är förbjudet att "sätta upp tavlor, plakat, affischer, reflexer, stigmarkeringar eller liknande, undantaget tillfälliga skyltar i samband med skolverksamhet, ideella förenings- och tävlingsverksamhet, och tillståndsgivna aktiviteter, som sätts upp utan att skada träd, med snören, gummiband eller liknande. Alla tillfälliga markeringar ska plockas bort direkt efter genomförd aktivitet. Undantaget är även information på särskilt anvisade anslagstavlor".
- **D5. Underhåll och skötsel av dagvattenanläggningar samt anläggning av ny dagvattenanläggning väster om befintlig dagvattendamm och söder om Tyktorpsvägen. Gäller föreskrift A3, A6-7, C1, C3, C5-6, C8, C13. Riskerar en åtgärd att bryta mot något annat i föreskrifterna så krävs dispens eller tillstånd. Alla arbeten i reservatet måste utföras med stor hänsyn till reservatets värden.**

Kommentar: Undantag har införts som en särskild punkt eftersom skötseln av dessa anläggningar inte i första hand utförs för att uppnå reservatets syfte.

Borttagna föreskrifter

Föreskrift C12 i remissversionen har tagits bort efter senare inkommen synpunkt från Länsstyrelsen. Föreskriftens innehåll har i stället omformulerats och flyttats till avsnittet upplysningar

Föreskriften löd: i naturreservatet är det förbjudet att "anordna tävlingar och andra evenemang under perioden 1 mars till 30 juni, utan att ta hänsyn till synpunkter från tillsynsmyndigheten på Lidingö stad, som inhämtas minst en månad före arrangemangets genomförande".

Upplysningen lyder: "för att undvika störning på djurlivet och minimera slitage från besökare uppmanas arrangörer för aktiviteter och arrangemang som till exempel tävlingar, marknader, filminspelningar, bröllop och liknande evenemang kontakta staden för dialog om genomförande. Detta är särskilt viktigt under perioden 1 mars-30 juni. Arrangörer av större evenemang behöver tillstånd från markägaren".

4.1.2 Revidering av löpande text

Beslutet har generellt setts över och redaktionella ändringar och förtydliganden har gjorts. I övrigt har texten reviderats och/eller kompletterats enligt följande:

- Beslut och föreskrifter har kompletterats med exempel på avvägningar som kan behöva göras mellan olika värden (s. 6).

- Beslut och föreskrifter har reviderats med text angående föreskrifternas ikraftträdande (s. 12).
- Beslut och föreskrifter har kompletterats med upplysningar gällande jakt (s. 12), förordningen om användande av vattenskoter och kulturmiljölagen samt om evenemang och arrangemang i naturreservatet (s. 13).
- Beslut och föreskrifter har kompletterats med information om att reservatet ligger inom påverkansområde för väderradar, som är av riksintresse för totalförsvaret enligt 3 kap. 9 § miljöbalken (s. 15).
- Beslut och föreskrifter har kompletterats med information om reservatets förenlighet med hushållningsbestämmelser, översiktsplan och detaljplaner (s.15).
- Beslut och föreskrifter har kompletterats med information om reservatets avgränsning (s.16).

4.1.3 Revidering av beslutskarta

I beslutskartan framgår det nu även i text var koppeltvång gäller.

4.2 Revidering av skötselplan

4.2.1 Löpande text skötselplan

Skötselplanen har generellt setts över och redaktionella ändringar och förtydliganden har gjorts. I övrigt har skötselplanen reviderats och/eller kompletterats enligt följande:

- Platsgeografiskbeskrivning (s. 6).
- Tabell för naturtyper (s. 7).
- Arters förekomst (s. 7–9).
- Skogsbruk (s. 13).
- Riksintressen (s. 16).
- Strandskydd (s.14).
- Detaljplaner (s.15).
- Generella riktlinjer gällande riskträd (s. 16) och skogliga åtgärder under fåglarnas häckningsperiod (s. 17).
- Skötselindelning (s. 18).
- Möjlighet att skapa nya våtmarker (s. 26).
- Skötselåtgärder i grandominerad skog (s. 23), skötselåtgärder i naturbetesmark (s. 29) och ängsmark (s. 30).
- Skötselkategorin tomt, trädgård och park (s. 31).
- Åtgärder och anordningar för rekreation och friluftsliv (s. 31–34).
- Kulturmiljöer (s. 34–35)
- Vägar och ledningsnät (s. 35)
- Jakt (s. 36).

- Slitage och störningskänslighet (s. 36).
- Reservatsförvaltning (s. 36)

4.2.2 Bilagor

Bilaga G, Skötselplanens digitala innehåll och uppbyggnad

Bilaga G har uppdaterats med ett förtydligande avseende till exempel vem den digitala skötselplanen riktar sig till och om gräsklippning/slaghackning.

Bilaga F

Artlistan har tagits bort från skötselplanen, på grund av att det uppstått osäkerhet kring vissa arters förekomst i reservatet.

Kartbilagor

Kartorna har generellt setts över och gjorts tydligare för att öka läsbarheten. En del av symbolernas placering har justerats samt en del promenadstråk och naturstråk har korrigerats. Några felaktiga områdesindelningar i till exempel skötselkartan och i naturtypskartan har korrigerats.

6. Fortsatt arbete

Nästa steg i bildandet av Sticklinge naturreservat blir att hålla ett samråd med sakägare och utvalda myndigheter. Sedan kommer handlingarna eventuellt revideras utifrån inkomna synpunkter i samrådet. Ett ytterligare samråd kan behövas vid omfattande revideringar, och därefter kan beslut om Sticklinge naturreservat fattas av kommunfullmäktige.

Miljö- och stadsbyggnadskontoret

Catarina Kvarnmalm
Miljöchef

Sunniva Farbu
Ekolog